Any I. Núm. 29. - Barcelona, dijous 15 agost 1929

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLÍTICA

Preu: 20 cènts. - Pelai, 62. Telèf. 15300. - Subscripció: 2'50 ptes. trimestre

BIBLIOTECA P. ARÚS

No hi ha com els pacifistes professionals per no saber fer la pau.

A LA CONFERÈNCIA DE LA HAIA

Snowden, el Pacificador

Unes setmanes abans de les darreres eleccions angleses, el diputat i ex-ministre de Finances laborista Snowden va fer un discurs sensacional d'una gran violència contra França. La restauració de les finances franceses havia estat una estafada; el pacte per la liquidació del deute amb Anglaterra, una vergonya, i el projecte anterior de Balfour, una infàmia. Aquestes paraules i l'amenaça de fer una revisió de comptes varen aixecar tantes protestes entre els conservadors i alguns diaris anglesos, que el cap del laborisme, Mac Donald, es va veure obligat a declarar que un Govern presidit per ell respectaria tots els compromisos contrets en nom d'Anglaterra.

Hi va haver aleshores molta gent que va creure de bona fe que Snowden s'havia jugat la carrera política. No es podia córrer el perill que un Govern anglès, i menys encara un Govern laborista, sortís a pertorbar amb aquest esperit d'odi i d'intransigència els treballs ja prou difícils de la liquidació de la guerra, que era el desig general d'Europa.

Però això era voler judicar dels homes i dels partits per la seva etiqueta i malconèixer l'estat d'ànim d'una bona part de l'opinió anglesa, que és, en definitiva, la que decideix la sort dels partits. Snowden, no solament no havia compromès la seva carrera política, sinó que, guanyant-se l'adhesio d'aquesta part de l'opinió, havia assegurat la victòria dels laboristes.

La vella Anglaterra s'havia sentit interpretada, si no per les paraules, per l'arrogància del gest de Snowden. Ja en tenia prou de la política d'atencions i de fineses, que semblaven renúncies, del Govern conservador. En el més íntim de la consciència d'un vell anglès, encara hi ha la decepció d'haver tingut de fer Anglaterra el paper de segon en algun dels aspectes culminants de la gran guerra. La popularitat que en

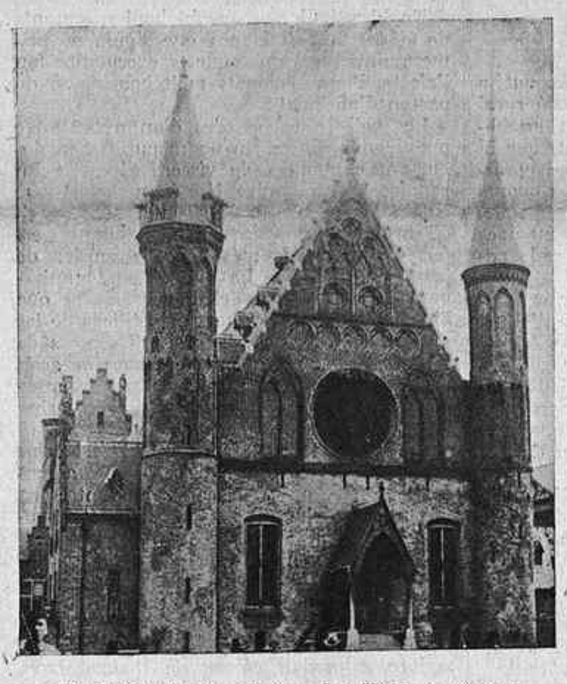

El Palau de Binenhof, a La Haia, on té lloc la Conferència internacional

altre temps va tenir Lloyd George, tan extraordinària que li va permetre arribar a presidir una coalició de partits, tot i desfent la força històrica dels liberals, responia en gran part al desig de veure esborrat el record d'aquella humiliació de l'orgull nacional. Després del fracàs personal de Lloyd George, que havia perdut el sentit de la mesura, la gent va tolerar sense gaire entusiasme i a contracor la política del partit conservador, política de *gentlemen* que amb una gran distinció volien refer els alts prestigis d'Anglaterra, oferint-se com a personatges principals de la reconciliació europea. Però la processó anava per dintre. La massa que no obeeix la disciplina de cap partit pensava que si Lloyd George no estigués tan desacreditat o els laboristes fossin més anglesos, l'ensopiment de les abdicacions conservadores no duraria quatre dies. I en aquestes circumstàncies es va produir l'explosió Snowden, que va ésser per aquella massa l'anunci d una gran rehabilitació.

* * *

Amb aquesta autoritat, molt més considerable que la de Mac Donald, ha anat Snowden, altre cop ministre de Finances, a la Conferència de La Haia, podent dir amb justícia que compta per ara amb la quasi unanimitat del poble anglès. Hi ha anat decidit a que no s'executi el pla Young si no es donen a Anglaterra totes les satisfaccions que ell creu de dret.

L'espectacle que ha donat Snowden a La Haia ha estat estrepitós. Estimulat per l'èxit nacional, s'ha superat a si mateix. Ja va anar a la Conferència indignat perquè no s'havia reunit a Londres com ell havia exigit, i contrariat perquè no se les podria heure directament amb Poincaré. Per acabar-ho d'adobar, les primeres figures de la Conferència s'han aplegat totes, Briand, Stresemann, etc., en una Comisió política, i a ell l'han ficat amb el segons a la Comissió financiera. Un home verinós i repatani, amb un odi de purità contra la França descreguda o catòlica, una mica tocat, malalt, caminant difícilment amb ajut de crosses, no necessitava de tant per a trobar-se posat des del primer moment al punt de dalt. I amb un parell de dies n'ha tingut prou per fer anar tothom de cap. La vella Anglaterra ha tremolat de goig.

En aquests moments — potser quan surtin aquestes ratlles s'hi veurà més clar — ningú no sap a quina paret toca. La feina de cinc anys és tota a refer. La gent estranya que aquest aldarull s'hagi mogut només perquè Snowden troba que manquen als comp-

SNOWDEN, per Cabrol

tes d'Anglaterra en el pla Young dos o tres cents milions de marcs a cobrar en un grapat d'anys. Per una quantitat relativament modesta sembla que no hi ha dret a comprometre la pau d'Europa i del món. Tots els pobles interessats han consentit perjudicis més greus. Però no és per això. Encara que es tractés de deu cèntims. S'ha acabat per Snowden el sacrificar els interessos anglesos — que han d'estar per damunt de tot — a totes aquestes històries de la pau europea i de la reconciliació dels pobles. Ja ho sap prou Anglaterra com s'han de reconciliar els pobles; però pagant ella, que s'ho deixin córrer.

El fet és que la Gran Bretanya sofreix una crisi industrial, com no recorda memòria vivent, i per Snowden, com ahir per Lloyd George i per tothom, el mal no té altre remei que retrobar els mercats desapareguts per les exportacions angleses. I com tots els que han perdut l'esma, Snowden, que no troba el camí de la solució, pensa que si Lloyd George va fracassar, no és per haver seguit una mala política, sinó per no haver estat prou enèrgic ni prou anglès en continuar-la. La nosa principal per ell és l'escoltar el plor de França i haver-li de tenir tantes consideracions pel sofriment i l'esforç de la victòria i per la seva mania d'evitar-se una altra guerra. Si ve aquesta guerra, ja procurarà aguantar el cop pel compte que li té. Ara és hora de viure i d'espavilar-se. El passat, passat, i qui tingui picor que rasqui. Anglaterra necessita que se li pagui el que se li deu sense cap altra rebaixa i amb diner. Això de permetre que Alemanya pagui amb mercaderies, com estableix el pla Dawes i ara confirma el pla Young, representa per Anglaterra una competència gairebé invencible en els grans mercats consumidors. Si a Alemanya se li promet la immediata evacuació militar de Renània sense condicions, creu Snowden que s'avindrà a renunciar a la facultat de pagar amb mercaderies i a consentir que el Banc Internacional, que s'ha de crear pel maneig del diner que exigeix el pagament de tots els deutes de guerra, s'instal·li a Londres, perquè Anglaterra pugui dirigir el comerç del món. I això és el que s'ha de fer i tota altra cosa és perdre el temps.

* * *

És difícil de descobrir en tot aquest enrenou on és l'orientació socialista, o simplement pacifista, del Govern anglès. Poincaré, al costat de Snowden, fa un paper ridícul com a representant d'una política nacionalista. Els conservadors francesos del grup intransigent de Marin ja l'hi tiren en cara. Fins Léon Blum, el cap del socialisme francès, que amb motiu de la ratificació dels deutes ja havia intentat una política de nacionalisme electoral, s'enterneix davant l'actitud valenta de Snowden. I no cal dir que tota la premsa conservadora anglesa s'ha fet snowdista amb entusiasme.

Però el cor ens diu que Snowden acabarà fent la mateixa planxa que Lloyd George. Tot depèn de que la massa anglesa es torni a espantar com després de la Conferència de Gènova, que va ésser l'ensorrada del polític galès. La posició moral de França en l'obra de la pau, compensació única del seu gran dolor a la guerra, és massa forta i està massa ben defensada perquè, avui per avui, s'hi pugui jugar impunement en nom d'un egoisme nacional. Això és difícil que els neutres ho entenguin, però Anglaterra té prou experiència per no badar altre cop com un neutre.

Si la Conferència de La Haia, contra el que és d'esperar, fracassés, seria una incògnita la manera com podrien reaccionar les masses europees. Però prescindint d'això que està per veure, molts indicis fan pensar que aquest fracàs, o el simple temor que es produeixi, pot ésser necessari perquè la pau d'Europa trobi definitivament la seva base indispensable en la reconciliació franco-alemanya.

Els dijous blancs

ELS CLASSICS I NOSALTRES

Joan Estelrich ha suscitat una pila de qüestions amb un article del qual, en definitiva, no treurà pas cap benefici de cap mena. La troca s'ha enredat, però molt serà que entre tots no la desenredem. Tot i que en un dels seus articles recents, el jove director de la F. B. M. ens deia unes intemperances filles del seu temperament impulsiu, no les hi contestem ara mateix. Esperem que les ineludibles obligacions que el fan viatjar, retornin el dinàmic animador al diàleg, encara que sigui un diàleg cridaner i gesticulatori.

Però ens ve de gust glossar una de les seves afirmacions, a la qual volem atorgar una fe absoluta. Diu que la F. B. M. té 1.800 subscriptors i el seu tiratge és de 4.000 exemplars.

Teniem sospites de viure en un país on passen coses molt estranyes, i aqueixes xifres ens han fortificat les sospites. ¿Creieu que és normal que un públic que amb prou feines absorbeix dos mil exemplars d'una novella catalana contemporània, consumeixi prop de quatre mil llibres de clàssics? En un país normalment constituït, aquesta xifra vol dir novelles d'un tiratge de cinquanta mil exemplars i diaris d'un de milió i mig. I tots sabem que no és així.

Caldria, doncs, no queixar-se de com ha estat acollida la tasca de la F. B. M. si tothom que té els llibres d'aquesta els hagués llegit. Diem això perquè quan el gran esclat de propaganda preparatori de les tasques humanístiques, s'assegurava que la traducció dels clàssics al català ens ho hauria de solucionar tot en tots els aspectes. Si no ens ho ha solucionat, o és que no són llegits, o és que tot allò que ens prometien no era cert. La nostra opinió particular es decanta per creure que no són llegits.

Perquè nosaltres creiem en l'eficàcia de l'educació humanística, en les lliçons dels clàssics i una de les coses que ens saben greu de la nostra vida, [illegible] no poder-los llegir en l'idioma original, com en altres països poden fer-ho gent d'una certa formació cultural i que no es tenen pas per humanistes.

I, així i tot, preferim francament que un partit de futbol congregui cinquanta mil espectadors que en parlin tot el dia, que no pas que aquests es dediquessin a discutir Plató, com voldria algun pedant que no deu saber que això no passava ni a Grècia.

El dia que les classes més humils, intellectualment parlant, llegeixin mal que sigui els Diàlegs de les cortisanes *de Llucià, en lloc de Folch i Torres o de* Abandonada en su noche de bodas, *serà qüestió d'emigrar literalment i provar uns altres aires. (Per sort, aquesta hipòtesi no serà realitat; si ho arribés a ésser, creuríem en la més imminent fi del món.) Estem ben segurs que no seríem sols a emigrar. Almenys ens hi acompanyaria — li ho hem sentit dir — un bon amic nostre, humanista dels de més llarga data en aquest ambient d'improvisacions de tota mena.*

C.

MIRADOR INDISCRET

Cambó, el viatger, o el viatjant?

El conegut escriptor castellà senyor Sànchez Rojas ha publicat en un diari de Salamanca — i *La Veu* la reproduïa la setmana passada — una brillant informació de l'arribada d'En Cambó a Barcelona, en tornar de l'Argentina.

L'home no hi plany detalls per a posar de relleu, en els més petits detalls, la personalitat de l'ex-líder del catalanisme. Però com que el coneixement dels usos i costums del gran món no és precisament el fort del senyor Sànchez Rojas, sinó tot al contrari (a Madrid li deien el Petronio Gal), hi ha moments en què, cal suposar que amb tota la inconsciència, el compromet lamentablement. Per exemple: «Con aire alegre i juvenil — traje claro, gorrita a cuadros, el guardapolvo en la diestra — atraviesa solo la cubierta, desciende rápido las pasarelas», etcètera, etc.

No creiem que el to literari de l'article del senyor Sànchez Rojas tingui prou força per a evitar que la idea que teníem formada de Cambó viatger d'altura, es converteixi en una visió de Cambó viatjant.

Rectificació que s'imposa

I ara que parlem d'aquesta mena de cosa que se'n diu *guardapolvo* o *cubrepolvo*.

En el seu *Madrid*, Josep Pla escriu: «Això que s'anomena *cubrepolvo*, que en el nostre país és l'uniforme del sodomita pobre...»

S'imposa, donat el lleialisme d'En Pla, una supressió radical d'aquesta frase en una possible reedició del *Madrid*.

No hi ha de què

Agustí Esclasans ha adreçat una lletra a MIRADOR, que copiem íntegra llevat de les fórmules d'encapçalament i comiat:

«Moltes gràcies per l'esment que feu de mi, sovint, en les pàgines del vostre setmanari.»

Sovint? No, home; no es doni tanta importància, que no en parlem pas tan sovint com ell voldria.

Inestabilitat

A *El Día Gráfico*, cada dia s'esdevenen canvis de personal de redacció.

Tothom tremola; i un dia d'aquests, parlant d'aquesta inestabilitat, deia un dels principals redactors:

— *El Día Gráfico* és un diari que, quan en sou, no podeu fer-vos fer targetes de visita que posin «Redactor de *El Día Gráfico*».

Els diaris d'En Pich, efectivament, intenten cada mes una nova organització. N'hi ha que diuen una nova desorganització. Ara ha tingut lloc una gran remoció de personal, amb tot el trasbals inherent de cessanties, rebaixes, etc., etc.

Però, això sí, els locals on aquells diaris estan instal·lats, cada dia enlluernen més els visitants. Pel que fa a obres, en aquella casa no es mira prim. Diuen que ara es procedeix a instal·lar a la redacció i administració uns penja-robes de marbre estatuari.

Naturalment, hom relaciona allò amb això.

El cas del còmic Pigrau

Una vegada hi havia un còmic que es deia Pigrau. Sembla que la seva especialitat eren els monòlegs. Però així que havia agafat l'arrencada, s'enamorava d'un espectador, qualsevol, i li adreçava tot el monòleg a ell, com si a la sala no hi hagués ningú més que hagués pagat la localitat. Sembla que la cosa va passar a Reus. Hi havia al prosceni de la dreta de l'actor quatre senyors molt atents al que es desenrotllava en l'escenari. En Pigrau va agafar l'arrencada. Ja feia estona que no treia l'ull d'un dels quatre, un senyor amb perilla i una gran calba, que ja començava d'enguniar-se. En Pigrau agafava tons tràgics. — *El, el traidor, el que está minando mi existencia...!* —, i amb el dit insistent assenyalava acusador el senyor de la perilla. Aquest no es va poder contenir, i aixecant-se d'una revolada, mentre agafava la porta del prosceni per a desaparèixer, digué empipat:

— *¡Caramba con el hombre! ¡Todo me lo cuenta a mí!*

Aquesta anècdota la va explicant el nostre amic Regàs empipat per l'eco de la setmana passada en el qual parlàvem de la confessió d'En Boronat i Recasens (dedicada a En Xavier Regàs), segons la qual es prepara, amb altres, per intervenir en la política i que està estudiant els problemes internacionals candents. En Regàs, com el senyor de la perilla mateix, diu que no hi té cap culpa si En Boronat li dedica articles.

— A mi què m'explica—diu En Regàs—. Que dediqui els articles al Moro Muça.

Ens pensem, però, que ho diu per dissimular.

Un terrible assassinat... gramatical

Llegim a *El Diluvio* del dia 10 d'aquest mes, en el transcurs de la narració d'un terrible assassinat comès a Polònia:

«...vió avanzar a dos gendarmes que llevaban conducido a un hombre que aparentava ser de EDAD PROTERVA.»

Un caçador furtiu

Domènec de Bellmunt, segons ell mateix explicava ara fa vuit dies a *La Publicitat*, va matar un conill, més ben dit, una conilla en uns moments que volem creure d'obcecació, donat el tarannà pacífic i fàcilment enterrible del nostre amic.

El penediment i els remordiments van venir després. Per acabar-los de liquidar, acudí a la *catharsis*, que diria En Farran i Mayoral, sempre tan clàssic. Més clar, escriví un article sentimental, una mena de confessió pública per tranquil·litzar-se la consciència, que era, a més a més, una autoacusació, ja que la veda de conills no s'aixeca fins l'u de setembre.

Pobre Bellmunt! Va per mal camí. Ja infringeix les lleis, com tots els sentimentals.

Sardanistes al «Patio del Farolillo»

Era l'altra nit a l'envelat del Poble Espanyol de Montjuic. Hi havia un Concurs de sardanes. Jovincels d'Esbart i xicotes molt vives que se saben de cor tot el folklore català de la dansa. Aureli Capmany havia tancat la seva cistelleria i es passejava amb la pipa a la boca per sota els porxos de les Cases Consistorials. Varen tocar una sardana tan revessa que no hi va haver ningú que la sabés treure. Sembla que si l'haguessin fet ballar al seu autor s'hauria vist en un compromís. Després varen tocar una sardana de lluïment. Va guanyar-la la Colla Montserratina (oh dolça Catalunya). Com que això de l'Exposició és una cosa seriosa, de seguida els varen donar els diners del premi.

Qualsevol altra colla que hagués resultat guanyadora, hauria projectat anar-se a gastar l'import del guany en una sortida a Les Planes, una excursió a veure la Moreneta, un viatge a S'Agaró, en cerca d'un ambient idíl·lic, per a trobar pastorets amb el flabiol pel camí, i minyones amb caputxeta camí d'una ermita. La cobla Montserratina — molt 1929 — mai diríeu què va fer? Doncs se'n va anar al *Patio del Farolillo*, en el mateix Poble Espanyol, i va fer reunir unes quantes taules.

La Rosita Rodrigo, en veure entrar tanta parròquia, de seguida va preguntar:

— Qui són aquesta gent?

I quan li van dir que era la colla Montserratina guanyadora del premi en el Concurs de sardanes, va fer pujar les ballarines al *tablado*, va ordenar que el Pituiti comencés a rascar, i els cantadors iniciaren la seva sessió de gemecs. El folk-lore d'Andalusia es va donar una abraçada cordial amb el de Catalunya.

Una idea aprofitable

Ramon Rucabado ha dirigit una carta oberta a En Francesc Trabal amb motiu de la publicació del seu recent èxit *L'home que es va perdre* i l'ha titulada *L'home que es perdrà*, degut, naturalment, al fet que el jove novel·lista sabadellenc, en la seva narració, demostra «posseir aquelles experiències que un hom no hauria d'arribar a posseir mai en aquesta vida», ni en l'altra.

Ves per on li ha estat ofert a En Trabal un esplèndid final per a una segona versió de la seva novella, si un dia es decideix a fer-la.

Posat a perdre's ell mateix, el protagonista podria anar a l'infern i perdre's eternament.

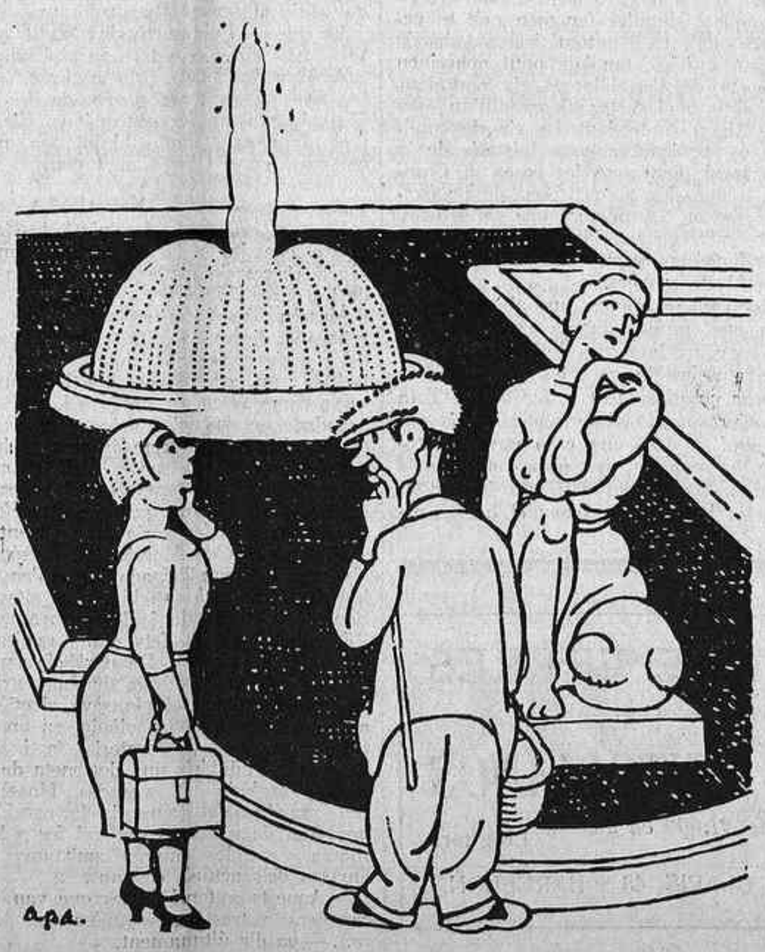

Ella. — Què te'n sembla?
Ell. — Vols que t'ho digui? M'agrades més tu.

(c) Ministerio de Cultura 2006

Una petita diferència

El senyor Borrell i Nicolau parla a un conegut de la comandita Helios, Selene i Minerva. Com que l'interlocutor no s'entusiasma, al senyor Borrell li entra un recel:

— I bé, què me'n dius? No em negaràs que està resolt amb tota la gràcia que demana un monument eqüestre.

El conegut, tot nyeu-nyeu:

— Eqüestre, allò? Què et diré, jo més aviat ho trobo pedestre.

La quadratura del cercle

A l'Ateneu es parlava molt de la grandiosa realització del senyor Borrell. Hom feia acudits amb la qualitat de la Minerva (que cap impressor no admetria) amb l'ímpetu dels cavalls, l'*anajabament* de la senyora Selene...

— Ès un home molt bo, aquest Borrell — recordà algú.

Ès aquell que explicava així un projecte seu:

«I a dalt de tot, rematant la magnífica prestància de les figures, hi ha una quàdriga de tres cavalls, que sembla que parlin...»

Arqueologia

A Tarragona han descobert una testa de Minerva.

Minerva, heu dit?

No sé per què ara se'ns acut que de la mateixa manera que troben estàtues sota terra, s'hauria de colgar-ne d'altres sota terra.

Un desagraït prudent

Llegim a la premsa que uns mariners del «Dédalo» van salvar un home que s'havia tirat a l'aigua. El salvat, tan bon punt va veure's de peus a terra, va fugir a correcuita, davant de l'estupor dels salvadors, que, certament, s'havien pensat rebre unes altres gràcies.

Però, que dimoni! Un home quan està decidit a matar-se, és que vol que el deixin tranquil.

El preu dels articles

La conversa era amb un collaborador de *La Veu de Catalunya*.

— I a quant te'ls paguen els articles? — li va preguntar un.

— A dos duros — féu —. Haig de fer tres articles al mes, de quatre quartilles cada un. Tot plegat, sis duros.

— Caram, sí que és rebentat!

— Ja ho sé, però també es tracta de molt poca feina.

Un tercer va intervenir:

— Per aquest preu, només es poden escriure articles dient mal de la gent. Almenys mentre els escrius, frueixes. En cobres part amb la satisfacció d'imaginar-te l'enrabiada que faràs pendre.

L'erudició d'un professor de Pedagogia

En el petit món dels professors de l'Escola Normal de Mestres de Barcelona, sobresurt pels seus anys d'ensenyament, per la seva erudició i humilitat i per una testa i barba blanques impressionats, el senyor professor de Pedagogia D. Alejandro de Tudela. Des dels catorze anys que explica la seva assignatura, «la más importante de la carrera», perquè «lo esencial, para un maestro, no es *saber*, sino saber *hacer*.»

D. Alejandro de Tudela ha escrit, per als seus alumnes, un *Memorándum de Historia de la Pedagogía*, un llibret de cent cinquanta pàgines. Li reciteu quatre ratlles d'aquest quest memoràndum i us assegurem un «sobresaliente».

Fa un mes que Don Alejandro — com li diu el conserge familiarment — va donar una conferència a l'Escola. Els oients restaren sorpresos. «D. Alejandro — ens deia un mestre de mitja edat — *hoy ha tenido ideas propias. Sorprendente, verdad?*» No havíem sentit la conferència i ens resistíem a creure l'amic. Al cap de quinze dies vàrem llegir un article d'Alexandre de Tudela, a la revista *Educator*. Deia, referint-se a la seva conferència:

«En vuestra última velada os informé de la aparición de un sugestivo libro, debido a un maestro de la provincia de Segovia, don Pablo de Andrés Cobos, titulado: «El maestro, la escuela y la aldea. Cartas a Luis». De él tomé argumentos para animaros a desempeñar, el día de mañana, escuelas en pueblos pequeños, con la noble aspiración de ser en ellas el maestro de todos los chicos, sin diferencia de clases sociales. Tenía yo preparada la conferencia con ideas propias, cuando, al leer las de Cobos, barrí enteramente las mías, haciendo justicia a la competencia y al acierto con que las manifiesta en el referido libro.»

— Naturalment, ja ens ho podíem pensar! — comentava un amic nostre. ¿No veieu que D. Alejandro, quan parla i quan escriu, no hi ha res a la frase que sigui d'ell? El subjecte és de Froebel, el verb del P. Girard i el complement de Pestalozzi. Exemple: *Memorándum de Historia de la Pedagogía*. I després, encara, D. Alejandro diu:

«*Tal es mi modesta opinión, sinceramente expuesta, con la sinceridad que es propia de quien se dirige a sus discípulos.*»

VARIACIONS SOBRE L'ESTIUEIG

CAMPRODON

Si un dels ideals de la humanitat consisteix a patir fred a l'estiu i morir-se de calor a l'hivern, podrem dir de seguida que Camprodon resol en part aquest problema. Algú creurà que aquesta afirmació és singularment exagerada. Perfectament: jo només diré que el vespre del dia 2 d'agost de 1929 la gent que voltava pels carrers de Camprodon anava copiosament embolicada amb uns considerables abris de fantasia, i no pas per un simple caprici d'elegància, ben entès. Feia fred, allò que a Barcelona entenem per fred.

— Bé, això serà un dia..., pensaran els escèptics.

Un dia? Parlem-ne: l'endemà, o sigui el 3 d'agost de 1929, la gent de Camprodon seguia portant abrics.

— I bé, seran dos dies..., repetiran els incrèduls.

Dos dies? Parlem-ne: l'endemà...

Perdonin. L'endemà ja no hi era. Potser s'ha tractat realment de dos dies excepcionals, però això no serà pas obstacle perquè ens atrevim a fer aquesta propaganda absolutament gratuita de les condicions climatològiques de Camprodon. Per altra banda, aquests dies de fred ens han proporcionat el deliciós espectacle de veure alguns senyors amb pantalons blancs, abric i barret de palla, i aquestes coses, facin-se'n càrrec, cal saber-les agrair.

* * *

Un cronista abrandat d'entusiasme geogràfic podria fer una esplèndida descripció de Camprodon. Parlaria de la seva situació incomparable, de la bellesa del paisatge pirenenc; citaria els noms dels rius, dels xaragalls i de les muntanyes i treuria unes xifres molt exactes dels metres d'alçada sobre el nivell del mar. Ès una veritable llàstima que nosaltres no posseïm aquestes qualitats líricocientífiques i que tinguem d'amagar la nostra terrible ignorància amb quatre recursos de cronista de societat. De manera que...

Camprodon és un poble admirablement preparat per a rebre els estiuejants. Hi ha la seva mica d'arqueologia, la seva mica de ruralisme esplèndidament feréstec, la seva mica d'hotel confortable i la seva mica de carrers asfaltats. El foraster pot pendre un bany — aigua freda i agua calenta —, baixar amb l'ascensor, sortir al carrer, fer deu minuts de camí i trobar un pastoret amb un ramat d'ovelles. (Un detall important: el pastoret porta barretina, una autèntica barretina vermella.) Després trobarà un parell de vaques ajagudes en actitud artística sobre un prat verdíssim. S'enfila mitja hora, i descobrirà una vista integralment panoràmica. Tornarà a Camprodon, s'arribarà fins al Club, i pot jugar una partida de tennis. Després encara pot anar a passejar-se amb cinc noies boniques amunt i avall del carrer de València...

Perquè a Camprodon també hi ha el carrer de València. Com el de Barcelona, és un carrer ben urbanitzat, amb botigues esplèndides i encara té l'avantatge de no haver-s'hi erigit cap monument a Clavé.

* * *

Hem parlat d'unes botigues esplèndides. Doncs bé: a través d'aquestes botigues i de les que no ho són tant d'esplèndides, el comerç local es dedica amb un saludable entusiasme a l'explotació del foraster. Explotació és una paraula lletja, i no voldríem pas ofendre els amables botiguers de Camprodon, però d'una manera o altra hem d'anomenar aquest singular fenomen que es caracteritza amb una automàtica pujada de preus dels articles, tan bon punt apareixen a la porta de l'establiment els pantalons blanquíssims o el suèter bigarrat d'un estiuejant. Algun comerciant en pla de confidències us explicarà aquests misteris de la finança local dient que les coses, a Camprodon, tenen dos preus: preu de pagès i preu de senyor. De manera que els senyors forasters es troben en l'horrible situació de tenir de fer el pagès per a no perdre la seva significació de senyors.

El problema té, encara, una altra variant. Resulta que, fa uns quants anys, a Camprodon va caure la grossa de Nadal. El premi estava repartidíssim i els beneficiats es van posar coratjosament a fer obres. Tota la vila vibrava sota el terrabastall dels paletes: aquí es feia una casa nova, l'altre apujava la seva de tres pisos, el de més enllà organitzava unes reformes impressionants a la botiga... Ja sabeu el que passa amb les construccions: el cost total sobrepassa sempre els optimismes econòmics del pressupost inicial, i els propietaris de Camprodon no foren pas una excepció. En resum: que varen perdre diners amb la rifa i ara els estiuejants han de jugar el paper una mica incòmode de reparar els desperfectes de la loteria.

* * *

A Camprodon, aquest any, hi ha molta gent.

— Potser és la temporada que n'han vingut més — ens va dir un taverner —. Ara, que no gasten gaire... Anys passats, els hotels estaven plens, però enguany prefereixen anar-se'n als pisos. Potser no en queden tres per llogar en tota la vila...

Per dominar el panorama de la colònia, no us queda més remei que anar a caure a l'Hotel Rigat, que, a més a més d'hotel, és cafè, casino i centre obligat de reunió. En aquesta casa hi ha una sala de festes que deu ésser la més ben aprofitada del món. El jovent hi balla, els senyors de certa edat hi juguen al billar i encara s'aprofita per a fer-hi cinema els diumenges. Aquestes sessions de cinema tenen un aire patriarcal i familiar. Cadascú es colloca la cadira com vol i es pot dir que les pellícules són objecte d'una crítica sincronitzada. Totes les possibilitats humorístiques dels individus de la colònia floreixen en comentaris fets en alta veu. Quan el protagonista del film passa un moment de perill, les noies fan uns esgarips que posen la pell de gallina. Arriba un petó d'aquells tan llargs, i les mamàs somriuen per sota el nas entremig d'un temperi desfermat a càrrec de la joventut...

Quant al ball, direm que aquest esplai agafa unes proporcions gairebé alarmants. Es balla a la tarda, a la nit i alguns dies al matí i tot. Fa un parell d'anys que la cosa presentava l'aire d'una veritable calamitat. S'havia arribat a engiponar, a més a més, una sessió de dansa havent dinat. Fou llavors que el senyor Puigmartí va tenir la pensada d'organitzar un Club d'esports per tal d'airejar una mica el jovent. La situació era curiosa: els propagandistes de Camprodon, començant pels temps heroics en què el doctor Robert hi anava en diligència, des de Vich, s'havien passat la vida cantant les excel·lències del seu paisatge, tot perquè ara una joventut irreverent s'encaués tot el sant dia dintre la sala de ball. El programa d'excursions es limitava a anar a treure el nas a la plaça per pendre una mica d'alè i tornar de seguida a giravoltar sota el signe infernal de Terpsícore, que diria el senyor Rucabado.

El senyor Puigmartí s'ha sortit amb la seva. El Club d'esports, una esplèndida instal·lació, a l'estil dels clubs anglesos, acull en les seves pistes tot el jovent de la colònia. Ha calgut, però, fer concessions. Els dijous i els diumenges també hi ha una mica de ballaruga en el Club Camprodon...

* * *

El gran espectacle dominical de Camprodon el constitueix la missa de les onze. El segon espectacle és la sortida de la missa de les onze.

Mossèn Tusell, el rector, és una figura rellevant dintre la vila, tant pel prestigi del seu càrrec com per aquestes dues singularitats: un cert casquet d'estil francès que es va comprar en un viatge a Lourdes i l'abrandada eloqüència dels seus sermons. Quant al primer aspecte, la cosa no ha passat de les crítiques sordes d'alguns creients no conformes amb aquestes filigranes d'elegància clerical. Ara, pel que fa referència als sermons, l'afer varia notablement.

Els sermons de Mossèn Tusell són notables per la seva llargada i per l'enginyosa habilitat amb què sap lligar les altes qüestions de la Teologia i els ensenyaments de l'Evangeli amb els fets d'una realitat més viva i més terrenal. De paràbola en paràbola, Mossèn Tusell va baixant graciosament els esglaons de la seva eloqüència i acaba presentant a la colònia, en una safata rica de matisos oratoris, la ineludible necessitat d'adquirir una dotzeneta de bancs per a l'església. De vegades, Mossèn Tusell abandona el tema de la considerable quantitat de reformes que cal fer a la parròquia, i se les emprèn amb una crítica amarga dels actuals costums.

— Aquests automòbilistes que van per la carretera a tres cents quilòmetres per hora... — va dir últimament.

Els estiuejants de Camprodon potser ignoren l'existència dels senyors López-Picó i Manuel de Montoliu, però en canvi saben perfectament que no és possible anar per la carretera a tres cents quilòmetres per hora. De manera que aquesta simpàtica *gaffe* de Mossèn Tusell ha pres unes proporcions exagerades.

Altrament, Mossèn Tusell no es pot queixar. El comportament de la seva colònia és admirable. Dóna la casualitat que Camprodon no és a la vora del mar i, per tant, no hi ha lloc al confusionisme de les platges, que és l'esca del pecat. Els joves i les noies de Camprodon es diverteixen honestament, festegen amb correcció i es casen com Déu mana. D'aquesta apacibilitat de costums floreixen molts casaments. Fa pocs anys que, d'una sola temporada, en sortiren set matrimonis.

Què vol més, Mossèn Tusell?

* * *

Els costums llicenciosos han plasmat a Camprodon en un catau de perversió rural que s'anomena Cal Pepus. Aquest establiment és d'un realisme tan exagerat, que ni el jovent de la colònia ha gosat mai posar-hi els peus. Es va inaugurar fa uns quants anys, un dia de mercat. El Pepus es va dedicar a escampar la bona nova abocant unes parauletes insinuants a l'orella de cada pagès. L'èxit va ésser sensacional.

Tot això m'ho explicava un senyor, diumenge a la tarda, en el cafè de l'Hotel Rigat. Mentrestant, a fora plovia a bots i barrals. A la taula del costat, el senyor Sala, de la Granja Royal, jugava al dòmino amb els seus fills i amb el xofer. Una mica més enllà, dues senyores sostenien una conversa enigmàtica. En vaig pescar, a l'atzar, aquest tros de diàleg:

— Hi ha moltes estrangeres, allà — deia l'una —. A mi em distreu això de fer-te amb gent que no saps qui són. A les catalanes, però, no els agrada. També hi ha En Nicolau d'Olwer...

— L'escriptor?

— Sí; és molt divertit. Jo estic empenyada en fer-li cantar una *jota*, però ell no ho vol de cap manera...

No vaig entendre res més. A fora seguia plovent. El senyor Sala es va desensopir una mica i va collocar una fitxa, amb gest cansat.

— Dòmino! — va dir, sense cap mena d'entusiasme.

El cambrer se'ns acosta, mira a través dels vidres i diu:

— Ès divertit Camprodon, oi?

— I vós, què en penseu?

— Els de la colònia sembla que es diverteixen molt. No sé pas què hi veuen...

La pluja va anar amainant. Deu minuts després, el cel estava completament serè. Vàrem sortir a fora. El cambrer ens va seguir. Va senyalar una muntanya i va dir:

— Des d'allà dalt sembla que es veuen els llums de l'Exposició de Barcelona. Ho diuen, sabeu? A mi, com podeu compendre, m'és perfectament igual...

JOSEP MARIA PLANES

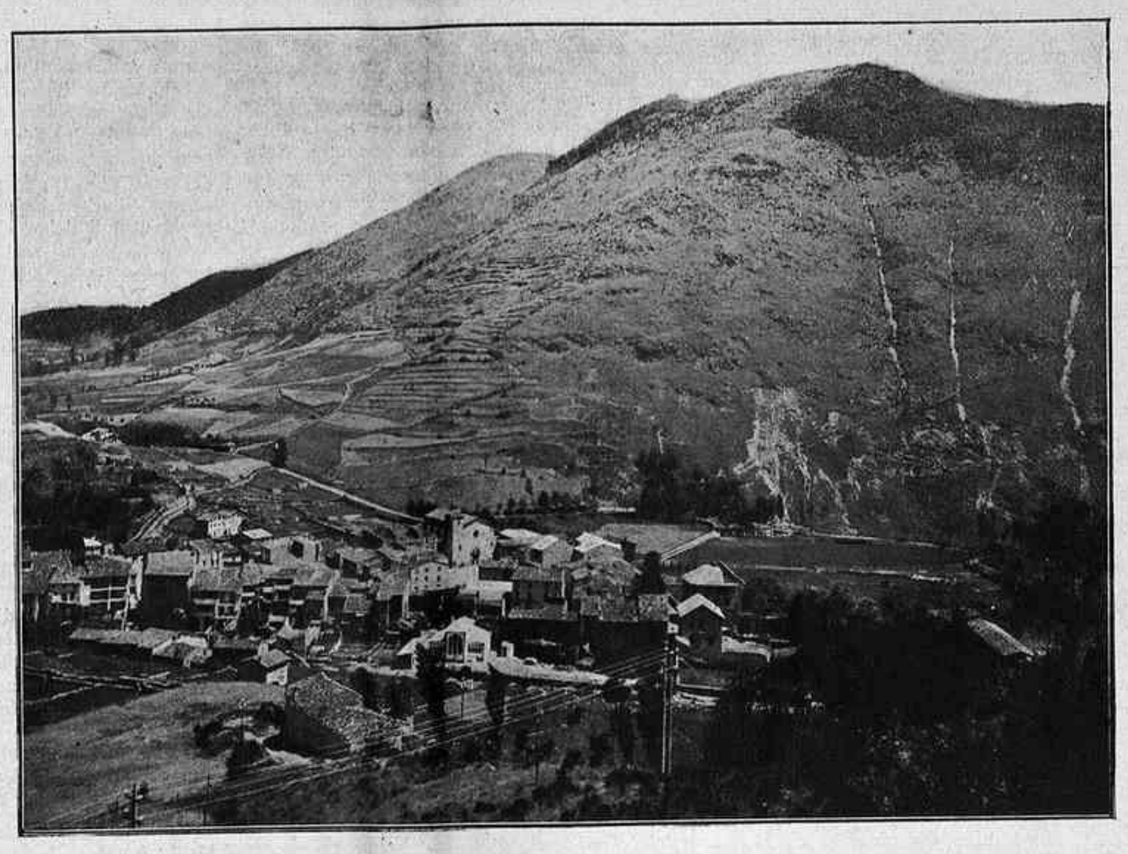

El Dirt-Track i l'humor popular

Diumenge, com tothom ja sap, es varen inaugurar a l'estadi les curses de motos en pista plana. L'espectacle no distragué tot el temps als espectadors. La mica d'ensopiment, barrejada amb un *mise-en-scène* una mica carrinclona, va fer que l'humor popular tingués ocasió de lluir-se.

Sobretot, unes magnífiques bates blanques, llargues fins als peus, que lluïen els comissaris de la cursa i que contrastaven amb unes granotes negres, no menys impecables, amb les quals havien guarnit els ajudants que empenyien les motos, varen ésser el blanc més castigat.

Hi havia qui trobava que allò era una barberia, comparança molt justificada, car ja se sap que el Comitè Deportiu de l'Exposició fa bastant temps que està prenent el pèl a tota l'afició esportiva catalana.

Finalment, en un d'aquells moments de silenci que de vegades es fan en les grans multituds, vàrem poder sentir, un parell de rengles més amunt, a un espectador que recitava:

La bata blanca m'ha encisat,
també la bruna.
Jo en só una mica enamorat
de cadascuna.

L'APERITIU

Músics brasilenys. — Avui es veu ben clar que hi ha dues menes de música, la que s'escolta en silenci i la que es pot escoltar jugant al dòmino. Dintre la primera mena hi viuen com el peix a l'aigua les grans llaunes, les tabarres olímpiques, però també hi vieun les meravelloses invencions que no deixaran de ser meravelloses mentre el món sigui món. Aquesta música que s'escolta en silenci — o que s'hi tindria d'escoltar — demana grans habitacions blanques i severes, en forma d'interior de guitarra, demana executants anti-esportius, la calba, l'abdomen, el coll cilíndric, les ulleres i el bicarbonat de sosa. El públic d'aquesta música és el més oscillant, encara que a primer cop d'ull sembli el contrari. Tolera des de la dentadura fregada amb paper de vidre d'un social-demòcrata, fins als setze centímetres quadrats de pell de dona sobre els quals dorm un brillant autèntic. El públic d'aquesta música, tot i ser tan divers, té de comú la capa de crema que unta delicadament totes les cares. Ès una mena de «Hazeline cream» en la qual entra una dosi important de correcció, de bona fe i de pedanteria.

L'altra música, la que es pot escoltar jugant al dòmino, abans era feta amb elements de la música del silenci; avui dia les coses han canviat, i es pot dir que la música que admet una vida normal i anormal a la seva vora s'ha fet una posició independent.

Els instruments, els executants i fins el públic, són coses completament noves. Aquesta música s'apuntala sobre el ritme, i pot ser de diverses maneres; les més característiques són la manera que fa referència a les embarcacions de vapor. La primera és la música del Mediterrani; música de port miserable, de camell, de castanyoles, de dàtils, de caserna colonial i de prostíbul de melodrama. Ès una música deliciosament suada que té gust de terra d'escudelles. L'altra és la música de «jazz». Al costat d'aquestes músiques hi ha la música de l'emigrant pobre, que és el «tango». No hi ha cap tango que tingui gust de taronja; a tot estirar tindrà gust de pela de taronja, bruta i aixafada, dintre les aigües olioses d'un port.

De totes aquestes músiques la millor, naturalment, és la de jazz, i és la que respon del tot a les embarcacions de vapor i a la navegació de gran cabotatge. El «jazz» o la «jazz» no es comprèn sense aquests dos elements: pell de color i aigua amb xemeneies. En el fons del fons, aquesta música té una espina, que és el tràfec de negres. Si us fixeu bé en la música de jazz, sempre hi ha un ploricó tèrbol, dolçament aporrinat, d'un sentimentalisme pèssim que fa pensar en literatures pretèrites: *La cabana de l'Oncle Tom*, per exemple.

No hi vol dir res que hi hagi executants de «jazz» de pell blanca que siguin de primera; ara per ara, aquests executants fan l'efecte d'uns aficionats molt bons, però no passen d'aficionats.

Les pells colorides, des d'un trencat que pugui anar, fins a un negre pur, saben donar tot el panteix de víscera vivent a un saxofon o un banjo. No és necessari que siguin negres d'ascendència africana; aquell oli brut dels hawaians dóna resultats perfectes. Allí on és més bona la música de jazz és al Pacífic. La que té una humitat pura de madrèpora del Pacífic, és la que lliga millor amb els estats més difícils de les orelles.. La que respira greix dels ports de l'Atlàntic sempre fa l'efecte d'una imitació.

Hi ha imitacions excel·lents, per exemple l'orquestra brasileira que ara toca al casino de Sant Sebastià.

Aquests brasilenys tenen la pell del color que demana el jazz. Un color de cafè aigualit. Per a pintar-los, el cafè hi ha entrat en una proporció humilíssima, però de totes maneres s'hi veu.

Són músics d'un excentricisme imposat, no els surt del cor, com en altres orquestres negres. Al principi la seva correcció és una cosa que fa fred a la punta del nas. Després es van animant de mica en mica i arriben a produir efectes de «bateau ivre» completament impregnats de rom.

Dintre les normes de la pell pintada, els brasilenys treuen puntes de diamant dures i fredes, del tot originals, i tenen el mèrit de ser d'una precisió acadèmica.

En la música d'aquests brasilenys, més que aquella gran pompa de la badia de Rio, s'hi endevina el tufet colonial de Sao Paulo. Sao Paulo és el lloc del cafè tràgic. L'atmosfera està plena d'unes malalties especialíssimes, que tan aviat redueixen els pulmons com redueixen les idees. Només algun alemany sofert, que es va arrugant com un cigró, pot aguantar el tràfec i els dípters del port de Sao Paulo. Els altres europeus s'hi moren de mica en mica i els negres diuen que és que se'ls liquida el cor.

Sobre les melodies que vénen dels camps de cotó, els brasilenys hi deixen anar aquella tristesa mastegada del vell Portugal. Són cançons de pagesos que van pels camins amb el peu descalç, amb una mosca a l'orella i una espina d'esbarzer enganxada als llavis com la cua d'un cigarret. Cançons portugueses que s'enganxen a la cabellera de fum d'un vaixell d'emigrants, i que quan són al Trópic es tornen una mica agres, però pugen de graus.

Pels col·leccionadors de jazz, que tenen una memòria auditiva com un àlbum de fotografies familiars, l'orquestra brasilenya pot ser una variant útil, un caire de pell colorida que fa un dignissim paper al costat de les mandíbules congetionades dels negres de Charleston.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

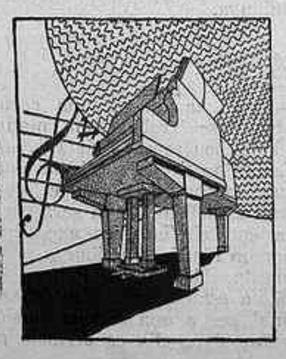

CHASSAIGNE FRÈRES
Casa fundada en 1864
PIANOS - AUTOPIANOS
Terminis — Més de 31.000 en ús — Lloguers
TELÈFON 16086 - CLARIS, 43 - BARCELONA

RAMON BES & C.A
Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes y utillatge per les Arts Gràfiques
Agullers, 1, i Via Laietana, 4. BARCELONA
Telèfon 15524 - Apartat 896
Direcció telegràfica: DANIBES

GRAVATS TIPOGRÀFICS BADAL I CAMATS París, 201. Telèfon 74071

(c) Ministerio de Cultura 2006

L'ENGINYER-ARTISTA DESCONEGUT

Carles Buhigas, el poeta de Montjuïc

Fa tres mesos que l'Exposició és inaugurada, tres mesos que el poble va desfilant embadalit davant les cascades màgiques, pel mig de les avingudes lluminoses.

— ¿Qui és el productor de tot això, el provocador de tantes emocions, l'home que ha sabut jugar tan destrament amb aquells elements?

Aquesta pregunta se la deuen haver fet molts dels que han sentit l'encís de la font màgica, del brollador d'enfront d'*Ambassadeurs* — el joc màgic més elegant i d'una major finor —, de les cascades de la plaça de l'Univers. Però *l'home* no apareixia. Diaris, revistes, cintes cinematogràfiques... *l'home* no era presentat enlloc.

— No us ha vingut a trobar cap periodista? — li fem.

— Ningú.

I bé, aquest home és Carles Buhigas, un minyó de trenta anys només, d'esguard penetrant, cabell negre amb rínxols al damunt de les orelles, bigotet retallat. Té un aire reposat a tot ésser-ho, i diríeu que si li escorcollàveu les butxaques havíeu de trobar-hi un llibre inèdit de versos, perquè us fa tot l'efecte que En Buhigas ve de guanyar una flor natural en uns Jocs Florals.

Però els versos, els poemes, En Buhigas no els porta pas a la butxaca. Entreu a l'Exposició per la Plaça d'Espanya, i aneu mirant. Aquest és el poema d'En Buhigas.

* * *

Tothom hi ha restat encisat. Tothom diu que els jocs d'aigua i de llum valen tota l'Exposició. Sembla que això hauria de satisfer el seu autor, oi, l'home que ho va concebre? Doncs En Buhigas està amargat i trist. Quina diferència del que es veu amb el que hauria pogut ésser!

Perquè tota la concepció d'En Buhigas és poesia pura. L'home ens ha contat amb un tel d'emoció en l'esguard, gairebé amb un trèmol en la veu, el gaudi de les proves que de l'any 1924 ençà feia de nit en el que avui és brollador d'*Ambassadeurs*, la bellesa dels experiments en el silenci nocturn al soterrani del Palau d'Alfons XIII i d'altres Palaus — puix que exigències de la preparació del certamen l'anaven treient de tot arreu —, on hi tenia el laboratori. Allò era una cosa sobrenatural. La sageta límpida dels minúsculs brolladors iluminats fendia la tenebra, i els jocs d'aigües es convertien en cascades de perles.

— Quan això es farà entremig de jardins — pensava En Buhigas — l'efecte serà fantàstic.

En Buhigas volia que els seus jocs d'aigua, de llum i de cristall transportessin l'esperit dels que els presenciessin a un país de somni, a un ambient de màgia i de misteri, fent-los com protagonistes d'un conte de fades. Aquesta era la concepció d'aquest poeta que té la carrera d'enginyer.

Per això el dia més trist de la seva vida, el moment de la gran desilusió d'En Buhigas, va ésser la nit del 19 de maig, la primera nit de l'Exposició, quan va veure tot el seu grandiós poema que reclamava d'ésser envoltat d'una atmosfera pura, desfet per la prosa dels anuncis, de les pancartes, dels autòmnibus, dels bars, dels quioscos, dels pavellons, de les llums cridaneres alienes a la seva obra, que en malmetien la bellesa.

La compreneu la tristesa que havia de sentir En Buhigas aquella nit? Tothom està encisat de la meravella actual, però aquesta meravella no és ni la meitat de la meitat de la meitat del que havia d'ésser.

La plaça de l'Univers, avui només en té el nom. La plaça de l'Univers havia d'ésser la plaça de l'Univers de debò. Hi havia d'haver unes estrelles de cristall d'un efecte fantàstic entorn de la gran esfera universal també cristallina giravoltant dalt d'un enorme brollador (dins del qual hi hauria, invisible, el suport d'aquella). Entorn, encara, els planetes, Saturn amb la seva anella, els satèl·lits, tot el bé de Déu de meravella de les constel·lacions. I aigua i llum i fantasia. El projecte va semblar simplement fantàstic, en el sentit que esdevindria irrealitzable. Forestier mateix el va negligir. Els arquitectes i enginyers en farien riota si s'intentava realitzar.

I ha quedat la plaça de l'Univers tal com la veiem avui. Però amb quina tristesa en parla En Buhigas. A cada pavelló que ha vist aixecar-s'hi entorn ha sentit un nou desengany. Les bones animetes l'han anat punxant.

— Que no ho sabeu? Ara us hi posen dos quioscos. — No us ho han dit? Ara hi faran un pavelló al mig; ho haureu de deixar córrer. — Ara hi han concedit dues barraques més.

— Quina emoció voleu que senti ningú — us diu — davant d'aquelles cascades i brolladors? Com voleu que l'efecte màgic no es trenqui, si al bell punt del gaudi estètic us apareix un rètol «Quiere usted una estilográfica gratis?», o bé un anunci del Perucci i més enllà veieu un home panxut que està despatxant cervesa? Tota la meva obra destruïda per la prosa... — us diu amb un aire de plany.

* * *

Buhigas ha hagut de lluitar, ha hagut de batallar, ha hagut de tenir una força de voluntat enorme per no deixar-se pendre del defalliment davant les dificultats innombrables i continuades que li sorgien en el seu camí.

Naturalment, la seva obra era inèdita i sense precedents. Un inventor no pot mai exigir que aquells als quals presenta el seu invent posin crèdit de seguida en la seva eficàcia. I per arribar a realitzar la meravella de Montjuïc ha hagut de seguir un veritable calvari. Si en el Comitè de l'Exposició i entre els companys va trobar excel·lents animadors, no faltaven per ci per lla els derrotistes.

— Vaig tenir una època — ens diu — que em senyalaven amb el dit com si fos un criminal. — És un boig; está ben grillat, deien altres. — Algú se'm va encarar i va arribar-me a dir: — Esteu portant Barcelona a la ruïna. Sou un dilapidador. En una altra situació això no us seria permès, perquè tota la premsa se us tiraria a sobre. Aquests *despilfarros* són inconcebibles. Tot Barcelona us assenyalarà.

En Buhigas els deia que potser sí, que tenien raó.

— Jo trobo — fa — que qualsevol té el perfecte dret d'opinar que sóc un ximple. Però mentre no m'entrebanquessin, anava fent amb més fe que mai. Cada vegada que sabia d'un nou destorb creixia la meva fe i la dels meus ajudants, uns minyons de vint anys que no m'han abandonat mai i que fins quan es va prohibir que ningú treballés hores extraordinàries, no faltaren cap nit, si va caldre, de franc, per fer reeixir aquesta obra.

I En Buhigas anava fent, anava fent. I batallava demanant més quilovats, i batallava demanant més aigua.

Sabeu què val tot el joc d'aigües i de llums de l'Exposició? Val de 5 a 6 milions de pessetes. Només. I comptant-hi l'obra anexa de material de construcció, paviment, etcètera, entre els 11 i els 12 milions. I això encara arriba a aquesta xifra perquè degué fer-se en circumstàncies anormals de presses, que vol dir la mà d'obra escassa i cara. Aquestes són les xifres: D'11 a 12 milions de pessetes, Dintre els 160 ó 170 que val tota l'Exposició.

La nit abans de la inauguració, quan va fer-se la primera prova — no s'havia pogut donar-li el corrent abans —, el cor d'En Buhigas anava com el d'un condemnat a mort. Imagineu. Tot s'havia assajat en el laboratori, i en els brolladors experimentals. Però els grans jocs d'aigua i de llum no s'havien pogut assajar mai. I mancaven hores per inaugurar-los! Però la fi del calvari va arribar. I tot va anar bé.

— La culpa de les dificultats, diu, ha estat una mica meva, perquè jo de bell principi no vaig gosar demanar tot el que necessitava, no em vaig atrevir a descriure tota la grandiositat del meu projecte, perquè no s'espantessin. I tenint en compte això, ja se m'ha ajudat prou. Aquesta obra no és doncs sols meva, és obra del Comitè, és obra de tots; jo no sóc més que un funcionari de l'Exposició.

Però el que sí pot dir-se malgrat la declaració modesta d'En Buhigas, és que l'obra d'aquesta gran meravella que ens ocupa és només fruit de la seva tenacitat, de la seva constància, del seu mai no desmentit coratge.

* * *

— És cert — li diem — que heu rebut proposicions per anar a Nord-Amèrica?

— Indirectes. Se m'ha dit, per a després de clos el certamen, si volia anar a realitzar les meves coses en els jardins d'Henry Ford.

— I vós, què fareu?

— Jo em miro Montjuïc amb una ilusió que no sé com explicar-vos-la. Diuen que la major part de tot això ha d'anar a terra. Jo penso proposar a l'Ajuntament, a la ciutat, que només vagi a terra tot allò purament industrial que ara s'hi ha bastit, allò que, passada l'Exposició, no té cap raó d'ésser, però els Palaus, les construccions possibles de tenir consistència definitiva, encara que sigui reafermant-les, jo les hi deixaria. És clar que l'Ajuntament voldrà «realitzar» part d'aquests terrenys, convertint-los en solars edificables. Però si a Barcelona en sobren de solars per a edificar! Jo crec que Montjuïc hauria de ser el Parc de la ciutat. El barceloní sent la necessitat de la muntanya, i ara que l'hi hem donat, no l'hi hem pas de pendre. Jo tinc un vast projecte. Cada Palau dels actuals, tretes les exhibicions presents, tindria la seva finalitat. El Palau dels Vestit, per exemple, podria convertir-se en un Museu on hi hagués tota la història del vestit, des de l'exhibició de l'home en la cova d'Altimira, passant pel vestit de totes les èpoques, fins arribar a una estilització del que imaginaríem que serà el vestit l'any 2000. Al Palau de Comunicacions jo hi faria piscines. La seva proximitat amb el Metro ajudaria que el barceloní pogués traslladar-s'hi de qualsevol indret de la ciutat. Quin bé no ens farien unes piscines amb tots els elements, en lloc tan adequat. Al Palau del Treball podrien fer-s'hi unes pistes de neu artificial, par a practicar-hi els esports propis d'aquest element, com es fa a Alemanya i en tants països. Al Palau de la Força Motriu hi instal·laria una gran atracció com és ara el Viatge al centre de la Terra. Tinc ja alguns dibuixos i plans fets del que podria ésser. El públic hi baixaria — es faria la ilusió que baixava — per un sistema de decorats mòbils, experimentant les sensacions de fred i calor del cas i entraria en unes grans grutes amb estalactites i llacs, tot joc de llums, aigua i cristall; veuria per exemple la barca de Caront, després passaria a unes altres grutes immenses (20 metres por 40) amb noves realitzacions fantàstiques i canals amb gòndoles, en fi, una vertadera meravella màgica, una cosa que relativament valdria pocs diners i atreuria no solament el barceloní i el català, sinó el turista de tot arreu.

El meu ideal fóra convertir Montjuïc en un Luna Park, però un Luna Park com no n'hi ha hagut mai cap enlloc. Altres Palaus serien Museus permanents, d'altres es destinarien a aquestes Exposicions periódiques que se celebren, de l'Automòbil, del Moble, de l'Agricultura, del que sigui. Però Montjuïc seria sempre una atracció, que em penso que és el que plau més al públic. Aleshores això seria un esquer pel turisme i ja se sabria que a Barcelona, hi vinguéssiu quan hi vinguéssiu sempre hi trobaríeu tota una muntanya mig encantada amb meravelles par admirar-hi.

— No teníeu projectat un parc fantàstic? — li fem.

— També. Però això fora purament jardí. Seria un jardí màgic. Aigua, llum, vegetació, cristall, flors, camins aquàtics, brolladors, túnels, les voltes dels quals serien efluvis elèctrics colorits, màgia pura, ambient de conte de fades com sempre. Seria un altre allicient de la muntanya.

En Buhigas calla. Calla perquè és un home tan modest que sembla que estigui avergonyit d'haver provocat la nostra admiració amb el seu discurs. No li plau que admirin l'home. L'obra — diu — és el que en tot cas val. I de fa tres mesos que l'obra triomfa a Montjuïc, i no s'ha apropat ningú del país a interessar-s'hi La premsa tècnica, absent. — Només ha vingut algun enginyer estranger — diu — a demanar-me que li expliqués com havia reeixit.

El pare d'En Buhigas, l'any 1888, donava a Barcelona el monument a Colom. Tenia vint-i-vuit anys. Als vint-i-vuit anys, el fill de l'autor del monument a Colom rebia autorització per a realitzar la seva obra màgica de llums i d'aigües de Montjuïc. Als trenta anys Carles Buhigas, barceloní, donava a Barcelona la meravella d'iluminotècnia.

J. VENTALLÓ

EL TRACTAT ANGLO-EGIPCI

Del règim de dominació al d'aliança

Al cap de poques setmanes d'haver arribat al Poder, el ministre anglès d'Afers estrangers, Mr. Henderson, ha pogut anunciar que havia trobat una solució al problema d'Egipte. Si Mr. Henderson no fes res més, Anglaterra hauria de reconèixer que la seva actuació ha estat utilíssima. Una solució tan fulminant fa pensar en la premeditació. Evidentment, Mr. Henderson devia haver meditat de l'oposició estant la qüestió d'Egipte. I allà on han fracassat tots els governs anglesos d'aquests últims anys, míster Henderson obté un èxit importantíssim.

El triomf d'Henderson ofereix encara un altre avantatge: el de sacrificar el representant d'Egipte amb el qual ha negociat i pactat, el senyor Mahmud paixà, el dictador que va arribar a la presidència del Consell de ministres a conseqüència d'una crisi palatina motivada per qüestions de família, en aquest cas la família reial. El projecte de tractat del qual anem a parlar haurà d'ésser ratificat pel Parlament anglès i per un Parlament egipci elegit amb totes les garanties de llibert t constitucional. Així, el senyor Mahmud no podrà gallejar del seu triomf. Mr. Henderson ha volgut per a ell sol la victòria, i després d'imposar al Govern Mahmud — Govern molt fort a l'interior i molt feble quan surt dels seus dominis — un tractat, l'obliga a acomiadar-se.

Anem a descriure les característiques d'aquest tractat comparant-lo amb la situació del règim actual derivada de les reserves establertes per Anglaterra l'any 1921 quan va proclamar que reconeixia en principi la independència de l'Egipte.

Desapareix l'ocupació militar anglesa, o almenys es fa invisible. Fins ara aquesta qüestió ho enterbolia tot. Aquí començaven i d'aquí no es movien, si no s'obtenia satisfacció, les reclamacions dels governs egipcis elegits pel poble. Les tropes angleses abandonaran tot l'Egipte, exceptuant la regió del canal de Suez. Hem qualificat d'invisible aquesta ocupació perquè aquest territori és desèrtic i en ell no hi ha aigua, ni arbres i per conseqüent habitants, ni elements de vida. La solució és elegant: si els nacionalistes demanaven més, l'Anglaterra els respondria que li cal vigilar tots els passos que des de Gibraltar fins a Aden, passant per Suez, condueixen a la India. El canal de Suez i la mar Vermella són el cordó umbilical que uneix la India a la Metròpoli, i per conseqüent totes les mars que hi ha de Gibraltar a la India, començant pel «mare nostrum», són mars angleses. Anglaterra viu de les colònies. La capacitat agrícola de les Illes Britàniques només pot alimentar els anglesos durant un parell de dies de la setmana, la qual cosa equival a dir que de l'illa de Wight a les Orcades tot és paisatge, un paisatge que només pot fornir carbó, que ja és molt, i temes d'aquarel·la.

El projecte de conveni equival a un tractat d'aliança i això vol dir que Egipte tindrà la política internacional d'Anglaterra, i que en cas d'una guerra exterior la Gran Bretanya s'encarrega de la defensa d'Egipte.

La sobirania d'Egipte s'amplia considerablement en molts aspectes de la política interior i exterior, en tots els aspectes que no facin referència a la seguretat del territori, i per conseqüent del canal. Les capitulacions desapareixeran i Anglaterra es compromet a gestionar prop de les potències interessades l'abolició d'aquest règim humiliant si Egipte implanta una reforma judicial. Renuncia també l'Anglaterra a la reserva de 1921 d'encarregar-se de la protecció dels estrangers i de les minories. El Govern anglés retirarà els seus funcionaris, però Egipte es compromet quan necessiti experts estrangers a donar la preferència als anglesos. Egipte podrà sol·licitar l'entrada a la Societat de Nacions, i Anglaterra posarà, a Ginebra, tota la seva influència perquè l'Egipte, Estat independent, sigui admès. Anglaterra tindrà un ambaixador a El Caire, i Egipte un ambaixador a Londres, i per conseqüent desapareixerà de El Caire l'Alt Comissari anglès, el símbol de país-colònia, l'home que sempre podia recórrer a un cop de força.

Hi ha encara la qüestió del Sudan, colònia britànica. Fins ara Egipte era partit pel mig: el Sudan era anglès. El tractat estableix el règim de condomini i l'ocupació mixta per anglesos i egipcis. Ara el Sudan serà patrimoni comú. Els nacionalistes feien bé de reclamar constantment el Sudan, però els anglesos no podien abandonar-lo. Anglaterra ha construït al Sudan unes gegantesques preses d'aigua que reguen una gran part del país. Sense aquestes preses, el Sudan no valdria gran cosa. Però, precisament pel fet d'haver estat construïdes aquestes grans rescloses, Anglaterra podria administrar l'aigua del Nil amb comptagotes, perill que obligava l'Egipte a mantenir les seves reivindicacions sobre el Sudan.

El projecte de tractat ha estat ben acollit pels liberals anglesos i sembla que ha estat ben vist a Egipte. Els nacionalistes egipcis demanen que les negociacions siguin conduïdes per un govern responsable, o sigui constitucional. El punt de vista és just, però sembla que ja poden estar contents amb el tractat i amb la próxima desaparició del senyor Mahmud.

Anglaterra no pot donar més. Si els nacionalistes, allegant raons de procediment molt respectables, votaven contra el tractat, es conduirien com uns primaris. Sense el diner que l'estalvi anglès ha colgat a Egipte, el país dels Faraons seria un territori on només hi viurien els arqueòlegs i éssers més ofensius, com la plaga de la llagosta, els mosquits i l'escorçó característic del país. Quan una nació no és prou forta i ha estat col·locada en un indret estratègic ha de sotmetre's a la nació que fa la policia contra els pirates o als pirates.

MANUEL BRUNET

El Concurs de MIRADOR

Quines cinc persones voldríeu veure dintre el "Tubo de la Risa"?

Tal com dèiem, repetim avui la inserció del butlletí de vot, que els nostres lectors trobaran a la pàgina 7, a fi que puguin emetre la seva opinió sobre quines cinc persones, conegudes per un motiu o altre, voldrien veure dintre el «Tubo de la Risa». També tornem a publicar les Bases del concurs, d'acord amb les quals insistim a recordar que fins a tot dijous de la setmana vinent hi ha temps de trametre els butlletins omplerts.

A l'hora d'entrar aquestes pàgines en màquina, hem rebut unes quatre centes candidatures. Esperem, coneixent el temperament una mica tocatardà de la gent, que llur nombre creixerà en proporcions fantàstiques els darrers dies vàlids per a l'admissió de butlletins.

Fóra prematur fer ja càbales i averanys sobre probables resultats a base de les candidatures rebudes. El que sí podem fer, és assenyalar que, amb tot i la variada procedència dels butlletins que ja hem rebut, s'hi observa una unanimitat simptomàtica pel que fa a certs noms, els portadors dels quals estaríem temptats de felicitar si no fos que preferim no alimentar ilusions i donar-los en canvi una sorpresa que no farà sinó refermar-los en llur popularitat ben guanyada.

BASES

1. El concurs està dotat de quatre premis: Primer premi, 100 pessetes de llibres; segon premi, 50 pessetes de llibres; tercer i quart premis, 25 pessetes de llibres cada un.

2. La votació es farà mitjançant el butlletí inserit en la pàgina 7 d'aquest número.

3. Els butlletins, degudament omplerts amb els cinc noms escollits pel lector, hauran d'arribar a la redacció de MIRADOR (Pelai, 62) per tot el dia 22 del mes corrent.

4. El votant pot no signar el seu butlletí. En aquest cas cal que adopti un lema o una contrasenya per justificar la paternitat de la seva votació en el cas que li escaigués un dels premis que oferim.

5. El dia 23, a la redacció de MIRADOR, es procedirà a l'escrutini dels butlletins rebuts. Els noms dels cinc *elegits* per majoria de vots per anar al "Tubo de la Risa", seran publicats en el número del dia 29 d'agost. Si es produeix algún empat, es resoldrà atenent-se a l'ordre amb què els noms siguin posats a la llista, donant un punt al primer citat, dos al segon, i així successivament, i atorgant el primer lloc al nom amb menor puntuació.

6. Publicada la llista dels cinc *elegits pel plebiscit*, serà guanyador del primer premi del concurs el lector que hagi tramès una llista igual a la resultant de l'escrutini, no sols en els noms, sinó també en l'ordre de citar-los. En cas de manca de coincidència absoluta guanyarà la llista més aproximada. Els premis segon, tercer i quart seran atorgats seguint l'ordre d'aproximació, de més a menys, de la llista guanyadora.

7. Publicat el resultat del concurs en el número de MIRADOR corresponent al dia 29 d'agost, el guanyador podrà passar per la nostra redacció, de 7 a 8 del vespre, a recollir el val mitjançant el qual podrà retirar a la Llibreria Francesa o a la Llibreria Catalònia els llibres que triï al seu complet albir.

8. MIRADOR es reserva el dret d'anul·lar els vots que, a criteri del setmanari, no puguin ésser inclosos en el concurs per raons justificades.

DEMANEU pertot el matamosques

RADIOL

El de millor perfum, el més econòmic i l'únic d'eficàcia

LABORATORI CREOTAL, Batista, 12 (S. M.). Telèfon 51822

SINDICALISME INTEL·LECTUAL

(A propòsit d'un llibre de José Germain)

De tornada de les trinxeres l'intel·lectual es troba amb totes les places preses. Té la sensació de trobar-se dintre un moviment, continuat i obsessionant, de desplaçament. Ningú no l'espera. La plaça que ocupava abans de la carnisseria, ara l'ocupa un altre. Es dóna compte de la quasi impossibilitat de recuperar-la i davant d'aquest fet, amb l'única riquesa del seu pensament, sol contra tothom, què podrà intentar? I una nova classe apareix, dintre la lluita de classes: la intel·lectual.

Sindicalisme intel·lectual: heu-vos ací una fórmula nova i, al primer cop d'ull, paradoxal; amistançament de dos mots que semblen enemics. La mateixa necessitat que havia fet sindicar des de 1895, l'element obrer i, enfront d'ell, la burgesia; provoca, en els primers temps de la post-guerra, moviments esporàdics del sindicalisme intel·lectual. I tot seguit es pregunta la raó freda: «L'home de pensament, individualista per definició, orgullós de la seva independència, rebel a tota disciplina que no s'hagi imposat ell mateix, és emmenat a sobreestimar egoísticament la seva pròpia valor. No té l'ànima sindical; no pot tenir-la: on trobar la mesura comuna a tots els cervells? Gelós del seu geni propi i de la seva solitud, l'intel·lectual — l'escriptor, si volem considerar només aquesta categoria d'intel·lectuals — no consentirà mai a confondre's amb la multitud per a obrar, ni en defensa dels interessos propis. Aquest idealista que és l'escriptor no pot afeccionar-se a una tasca de realisme.» Però alguns entestats a no admetre aquest raonament, han provat la possibilitat de sindicar els intel·lectuals d'una manera semblant a com es demostrava el moviment contra els sofismes de Zenon, o sigui sindicant els intel·lectuals.

Paraules, discursos, assemblees, discussions, apassionaments, desviacions, falses maniobres i vagues realitzacions, han estat les etapes necessàries que han calgut per tal d'arribar allí on es proposaven aquells entestats de primera hora. I hom ha arribat a una Confederació, si bé incompleta, dels Treballadors Intel·lectuals. Nasqueren les C. T. I. franceses, belgues, romaneses, angleses, suïsses, austríaques, finlandeses i d'altres.

Però, i aquest és el punt neuràlgic de la qüestió, aquestes Confederacions han arribat a donar la impressió d'una força organitzada? José Germain, qui amb Henri de Jouvenel, és un dels animadors de la C. T. I. de França, confessa que «la C. T. I. mai no ha donat ni dóna la impressió d'una força», i que les vastes esperances que havia fet concebre no s'han vist realitzades pas, ara com ara. I contempla amb esguard una mica extraviat el petit grup dels animadors, sempre els mateixos, «nus viu i generós que flota entremig d'un magma amorf i abúlic...» Cal, doncs, concloure amb una nota pessimista, i donar per fracassat el sindicalisme intel·lectual?

Parlem-ne breument. És evident que un sindicalisme intel·lectual, en uns temps en què la força expansiva de les sindicacions augmenta cada dia, ha d'igualar en importància els altres sindicats. Ha de reivindicar la plaça que li pertoca. És més: força d'equilibri, garantia de seguretat, factor d'organització harmoniosa de les potències novelles, el sindicalisme intel·lectual ha d'actuar a la manera d'un nus vivent i dilatat, punt de convergència, controlador i orientador, entre tendències més o menys afines.

Una dificultat: Escriptors, professors, advocats, enginyers, són intel·lectuals el mateix que periodistes, metges i artistes. Tenen un caràcter comú: el de no tenir caràcter comú. L'obra de cadascú té una empremta pròpia. Però un lligam comú pot unir aquesta diversitat de cervells; la solidaritat espiritual. Aquest lligam pot ésser tan subtil, tan tènue, tan imponderable com vulgueu, però és un lligam real. I una solidaritat espiritual implica una finalitat, sense la qual és incomprensible i absurda. I aquesta finalitat no pot ésser altra que el bé de la humanitat — emprant uns mots que l'ús que se n'ha fet sovint, ha arribat a desacreditar-los.

L'organització actual és clar que té molts defectes; però, amb José Germain, creiem que podem indicar els remeis. La Confederació de Treballadors Intel·lectuals cal que s'imposi com a primer estadi de la seva urgent actuació, una tasca d'educació, de creació arreu del món d'un gran corrent a favor dels intel·lectuals i, paral·lelament, entre les *élites*, l'esperit de sindicació, l'esperit social, l'esperit cívic, l'esperit de sacrifici a l'interès general.

Un intel·lectual d'avui i de demà ha d'ésser un ciutadà desinteressat, un home d'acció, un apòstol d'un apostolat com el que la gent d'aquesta casa estem convençuts que realitzem: un apostolat franc, ben entès i ben administrat.

R. PEI

Aquest número ha estat passat per la censura governativa

LA LLEI SECA
Res de nou a l'Oest.
(*Judge*, Nova York.)

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES LLETRES

LA PASTILLA DE SABÓ

Conte inèdit de C. A. JORDANA

Servirà de res el meu testimoniatge? En dubto, i en dubtarà, de segur, qualsevol que el llegeixi. Tanmateix, bé cal que, vencent la feblesa que m'envaeix el cap, em posi a formular-lo, perquè pugui arribar en forma clara a les mans de l'advocat defensor d'En Xirinacs. A ell tocarà d'escatir si pot fer cap servei al meu amic un mitjà de defensa que el silenci d'aquest declara ja inaprofitable. A mi no em toca sinó de fer el cor fort, concentrar el pensament i fer el meu deure, a despit de tots els dubtes que pugui tenir, en aquest cas, sobre la utilitat d'acomplir-lo. Així em restarà almenys el consol d'haver fet el que m'és possible malgrat les circumstàncies que volien privar-me'n. La meva absència de Barcelona, la malaltia que em reté encara al llit, podien fer fàcilment que el processament d'En Xirinacs, i la condemna i tot que l'amenaça, s'esdevinguessin sense que jo en sabés res. L'atzar va portar ahir al meu llit de convalescent un feix de diaris barcelonins, els quals m'han assabentat prou bé d'aquest trist afer que tan fàcilment pot esdevenir horrible.

El fiscal demana la pena de mort. La inutilitat dels escorcolls per a trobar el cos de la desapareguda no ha impedit pas l'acusació d'assassinat; l'absència de mòbil, el fet que la mort de la nena perjudica l'acusat, no sembla que pesin gaire en el seny dels senyors que han d'administrar la justícia. I en canvi, com hi pesa el silenci del meu pobre amic! Per què no parla? Per qué no diu el que va dir-me a mi? No vol que el prenguin per boig? Això seria, en el seu cas, una prova ben gran d'heroisme. Està segur de no ésser cregut? Sembla talment que el vegi passejar capcot per aquella galeria; sembla talment que el senti exclamar: "Ho diré? No ho diré? Et creuràs que em burlo de tu!" La certesa de la incredulitat humana el faria, doncs, anar en silenci vers la mort? I els altres, perquè algú altre en deu saber quelcom, per què callen? Per por de fer el ridícul no gosen dir la veritat?

La verjtat? Si ho és, és una veritat certament increïble... Déu meu! Com puc tenir aquests dubtes? Un fet *merament* difícil de creure, pot fer trontollar els sòlids fonaments de la meva confiança en la innocència d'En Xirinacs? Hem anat junts a l'Institut, hem festejat amb les mateixes xicotes, i ara puc dubtar d'ell? No! Quan tots l'acusen, jo el creuré innocent; quan tothom calla, jo parlaré...

* * *

La darrera vegada que vaig veure En Xirinacs, vaig tenir una alegria. Això no era pas nou, en nosaltres. En la nostra primera etapa d'estudiants havíem estat inseparables; després ens havien allunyat les coses de la vida i ens vèiem rarament, casualment. Però sempre que ens vèiem teníem la mateixa alegria i el mateix desig de fer durar l'entrevista.

Generalment, en aquests casos en què ens aplegava l'atzar, jo convidava En Xirinacs a dinar o a sopar, i ell acceptava. Però aquesta vegada va ésser ell que va cuitar a convidar-me. De seguida vaig veure que li havia esdevingut un tomb de fortuna i que, així com altres vegades defugia de mostrar el seu estatge modest, cercava aleshores de donar-me l'alegria de la seva prosperitat.

No calìa fixar-s'hi gaire, per veure-la-hi. La prosperitat irradiava dels seus vestits, del seu aire, i omplia el seu pis esbarjós de l'Eixampla d'aquella assegurança que flueix de les bosses folrades. Jo estava meravellat. En Xirinacs, que és un minyó excellent, m'havia semblat sempre predestinat a la modèstia monetària.

—He prosperat, oi?—em va dir, fent una rialleta modesta—. I jo no hi he fet res, encara que faig tot el que puc per mereixer-ho. Tot em ve d'una tutoria remunerativa. Sóc el tutor de la propietària de les fàbriques de sabó "Antiquisca".

Tot d'una van sorgir-me a la ment el gran rètol lluminós de la Plaça de Catalunya i els cartells, no menys lluminosos, que illustraren profusament les parets d'una ciutat de la costa, quan el popular pare Bonet s'agitava en una de les seves missions sorolloses: "Cançons? Sermons? Si voleu ésser purs, "Antiquisca"!"

—Sí; va ser una pensada meva—va dir En Xirinacs, tot satisfet a base d'aquell record espiritual. Afegí, tot d'una, seriós—: Ben mirat, no és pas cosa de riure. Tota la meva prosperitat ve d'una desgràcia, de la mort del propietari d'aquestes fàbriques de sabó, que era un dels millors amics meus. I és ben trist que no m'adonés fins despres de la seva mort, en trobar-me tutor de la seva filla i gerent dels seus negocis fins que la Pastilla arribi a la major edat i decideixi.

—Pastilla?—vaig dir jo, creient que no ho havia entès bé.

—La noia es diu Pastilla—va dir En Xirinacs tot seriós—. El seu pare era un fanàtic del sabó i es va entossudir a posar-li aquest nom. Perquè la noia el dugués de debó, l'home va haver de convèncer, a força de raonaments i propines, el capellà del bateig i un d'aquells homes tan greixosos del Jutjat, que Santa Pastilla havia existit realment.

Tot parlant havíem arribat al menjador. Ens hi esperava una nena d'uns dotze anys, amb una bonicor que semblava coagulada com la d'una nina de cera.

—Pastilla, bufona—va dir En Xirinacs dolçament—, aquest senyor és un gran amic meu.

La nena va allargar-me la mà, mentre em mirava amb uns ulls d'una blavor entelada per sota unes parpelles que no acabaven d'alçar-se.

Cal que expliqui ara dos costums meus que no poden pas qualificar-se de bons. No m'eixugo mai bé, i aleshores acabava de rentar-me les mans; sempre estrenyo amb una força exagerada les mans que m'ofereixen. En retirar la seva maneta de nina, la nina se la va mirar llargament i al seu rostre va sortir a poc a poc una expressió complicada. Posat a definir-ho, diria que aquella noia es mirava la mà amb una consternació alegre.

Verament, era una mà original; el tacte m'havia dit que era enganxosa i fina, però la vista em deia que havia d'ésser aspra. Semblava talment que l'aigua que humitejava la meva havia encetat, com un àcid poderós, aquella mà delicada. La meva estranyesa davant aquell fenomen singular fou augmentada per la conducta d'En Xirinacs. Amb una sollicitud que em va semblar exagerada, el meu amic va apressar-se a eixugar la mà de la seva Pastilla amb un tovalló immaculat i després va estar-se una estona llarga fregant el tendre palmell com si volgués enlluentir-lo.

Jo no tinc pas un tarannà observador; però tot allò va punxar la meva tafaneria. Durant l'àpat que ens van servir un parell de minyones molt ben ensinistrades, registrava, doncs, tot un seguit de detalls, ensems que conversava amb En Xirinacs i adesiara m'adreçava a la nena com si no s'esdevingués res d'extraordinari.

Aquella nena mostrava una estranya lentitud de moviments i de paraula. Somreia com si li costés; es treia les paraules de la boca com si estirés goma de mastegar. Era, certament, molt ben educada, i el seu aire melangiós va robar-me el cor de seguida; tanmateix, si m'haguessin preguntat què em semblava, tota la meva simpatia no m'hauria impedit de contestar: enganxosa. Altrament, l'aliment que preníem em decantava a considerar-ho tot sota un aspecte d'enganxositat. El nostre àpat era marcadament espès. Res de brous ni de salses lleugeres. El que no hi era ben sòlid no semblava pas líquid. Fins la beguda era un vinet que s'enganxava al vasos i al paladar. La nena bevia encara més espès que nosaltres. Tenia al vas un suc groguenc amb totes les aparences del sabó líquid.

Jo sóc un gran bevedor d'aigua i l'espessedat del dinar em va fer a la fi insuportable la privació de la meva beguda usual. Vaig preguntar a En Xirinacs si no em podria fer dur un gerro d'aigua fresca.

—Ja ho crec—va dir ell, després de vacillar un moment, en un to que no acabava d'avenir-se amb la tendència de les seves paraules.

Em dugueren el gerro i jo vaig posar-me a fer honor a la meva reputació d'aiguader. Vaig remarcar tot d'una que la Pastilla mirava el gerro i em mirava amb una animació que sorprenia en una criatura tan lenta. Quan li posaren davant, per postres, una mena de pasta negrosa que tenia tot l'aire del sabó moll, la pobra noia va fer una ganyota de fàstic i els seus ulls blaus, oberts del tot, es fixaren en el gerro d'aigua mig ple amb una expressió tan ansiosa que el meu cor es va encongir d'allò més.

—Aquesta nena té set, Xirinacs. Per què no li doneu aigua!

En lloc de contestar la meva pregunta, el meu amic va fer un gran crit i un gran salt. La Pastilla s'havia apoderat del gerro i es disposava a beure aigua prescindint de la mitjanceria d'un vas. Però En Xirinacs va arribar a temps d'impedir-ho.

L'home romangué una estona amb el gerro als dits, suat i tremolós d'angúnia, panteixant com si acabés d'escapar-se d'un gran perill. Mentretant, una expressió de pena indefinida envaïa el rostre de la nena; a cada ull blau apareixia una llàgrima. Però aquelles llàgrimes no van lliscar galta avall; semblava com si s'haguessin endurit de sobte, i romangueren a banda i banda de nas com dues berruguetes.

—Pastilla, bufona—va fer En Xirinacs a la fi—, per què no vas al jardí a collir floretes?

La nena, molt dòcil, va sortir lentament a la galeria.

—Antònia—va dir En Xirinacs a la minyona que desparava la taula—, ja és ben tancat el safareig?

—Jo mateixa l'he tancat amb clau, senyoret—va dir la minyona, que n'havia tancat la porta amb clau, certament, però que, com vàrem veure després, s'havia deixat la clau al pany.

Vàrem sortir a la galeria, on ens esperava el cafè. Tot xuclant un bon cigar, vaig veure com la Pastilla collia floretes del jardí; després, de cua d'ull, com En Xirinacs m'observava, amb el front migpartit per una arruga profunda. Jo esperava una explicació i ell ho sabia; pero no acabava de decidir-se a donar-me-la.

De sobte, després de beure's el cafè d'un glop, va posar-se a passejar amunt i avall de l'estança. Al cap d'una estona, bruscament, es va aturar al davant meu.

—Ho diré? No ho diré?—va exclamar—. Et creuràs que em burlo de tu!

Jo li vaig dir que mai no creuria d'ell una cosa semblant, i que, si res l'amoïna, un amic era la persona més indicada per a descarregar-s'hi. Això, que al capdavall no és més cert que el que se solt dir, va semblar a En Xirinacs una gran idea. El front se li va allisar lentament i amb una bona xuclada al cigar va vèncer les darreres vacillacions. De seguida va començar a explicar-se ràpidament, com si tingués pressa d'acabar, per veure quin efecte em feia.

—Aquesta pobra nena és el producte final d'una sèrie llarguíssima de matrimonis saboners. Vull dir que els components dels matrimonis han estat relacionats, d'una manera o altra, amb el sabó. De cinc generacions enrera, fabricants de sabó d'ambdós sexes, botiguers i botigueres dedicats a vendre sabó, bugaderes, i fins algun rentaplats de fonda, s'han casat entre ells per tal de produir aquest fenomen que has vist avui en forma de nena. Tu ja saps que quan algú viu temps i temps en un ambient determinat, ha d'acabar per adaptar-s'hi. La lluentor de molts cansaladers n'és un exemple. Un duaner que fa contraban és un cas ben clar d'adaptació a l'ambient. Hi ha el cas recent d'aquells policies de Chicago, destinats a perseguir pistolers, que han acabat aplicant l'anomenada "llei de fugues". Els pares de la Pastilla ja semblaven fets de sabó. Cada vegada que es banyaven perdien pes d'una manera extraordinària; l'aigua els feia mal, com a tots els avantpassats de la Pastilla, però ells no sabien estar-se'n. Tothom sap que la tendència natural de tot sabó decent és de dissoldre's en aigua. En l'arbre genealògic de la nena, la set de les branques va creixent a mesura que ens acostem al brot final. En la Pastilla, la pruïja de beure aigua clara és terrible. I al mateix temps, l'única manera de conservar-li la vida és separar-la dels líquids que poden dissoldre-la. No es pot rentar; per netejar-la l'hem de fregar amb paper de vidre molt fi i polir-la després amb una badana. No pot beure més que sabó líquid. Què te'n sembla?

Ho creureu? Tot i que l'explicació del meu amic aclaria esplèndidament totes les coses que m'havien sorprés—la mà encetada, el sabó moll, el sabó líquid, les llàgrimes convertides en berrugues—de moment només va semblar-me allò mateix que En Xirinacs temia—que es burlava de mi. Però els fets van precipitar-se i em van estalviar de respondre.

—Déu meu!—va exclamar En Xirinacs, mirant el jardí—. On s'ha ficat aquesta noia?

Al jardí no hi havia ningú, però la porta del safareig era oberta. Quan vaig veure això, En Xirinacs ja baixava l'escala del jardí, saltant els graons de quatre en quatre. Quan vaig entrar, esbufegant, a la cambra del safareig, no hi havia sinó En Xirinacs, que gemegava i s'estirava els cabells.

La Pastilla no es veia enlloc. Però damunt l'aigua que omplia el safareig hi havia, surant a mitges, un davantal de nena *i molta sabonera.*

C. A. JORDANA

ELS LLIBRES

CARLES DICKENS, **Oliver Twist** (Biblioteca «A tot vent»).

La popularitat de Dickens en vida fou immensa. Els seus defectes foren tolerats pels seus contemporanis i recalcats per la generació següent, en reacció inevitable. En una comèdia del període anomenat «decadent»», un intellectual el tracta de «vulgar optimista», tot i que, vivint Dickens encara, Taine l'havia trobat tan trist en el fons com Hogarth. Després d'aquella reacció, la popularitat de Dickens ha crescut més i més. Tot el que la crítica pot trobar de mediocre i de caduc en la seva obra, totes les objeccions que hi pugui fer, no són pas per minvar la seva popularitat, perquè és l'autor anglès per excellència, amb la particularitat que, en els nostres dies, agrada tant als intellectuals com al públic. És més — i això

CARLES DICKENS, per Ary Scheffer (National Portrait Gallery)

és un índex —: Dickens ha estat, a Anglaterra, l'autor que ha creat més tipus literaris esdevinguts populars.

Han esdevingut populars perquè més o menys ja ho eren. Dickens els ha vist, els ha donat forma i vida. Tota l'Anglaterra s'ha reconegut en les seves creacions, tota l'Anglaterra, el seu *cant* comprès.

Dickens té una acuïtat visual meravellosa. Llegiu les seves minucioses descripcions, tan detallades. Es complaïa en la notació minuciosa, i l'exagerava sovint en benefici de l'efecte grotesc o sentimental.

Estava content d'ésser anglès. A despit del que els seus llibres, en l'arravatament filantròpic que produïen damunt la gran massa dels seus lectors, pogueren fer canviar de certes institucions angleses, no fou cap revolucionari. Xop de moral anglesa, tot el que pertoca a la sensualitat és absent de la seva obra; no coneix els estralls de les passions indomables ni la fúria dels instints. És que, segons A. Filon, «l'amor és per als anglesos, primer un joc, després un deure, mai una passió». Dickens, anglès obedient a una religió més moral que dogmàtica, es priva així d'un ample camp: entre el melodrama i l'idili, hi ha el drama.

Els seus personatges són senzillament bons o dolents, i reben respectivament, tard o d'hora, llur recompensa o llur càstig. Els primers, si no la felicitat, troben el benestar. Els segons són uns malvats bastant primaris que fóra excessiu qualificar de perversos. L'arquebisbe de Winchester podia dir amb tota la raó, doncs, com el més gran elogi de Dickens, que les obres d'aquest podien ésser posades en totes les mans.

Dickens escrivia de pressa; les seves obres no són cap model de composició, per bé que en les seves darreres obres s'hagi esforçat a estrènyer-ne la trama. El seu estil, animat, excellint sobretot en les conversacions, té al seu servei tota la percepció concreta de què l'idioma anglès és capaç. Escrivint s'engresca i acumula detalls en les descripcions, sacrifica la sobrietat a l'efecte patètic fàcil o al còmic exagerat; és víctima del pintoresc o de l'emoció. No és gens objectiu: sentiu l'autor sota cada ratlla, content o trist, segons li ho exigeixi la situació dels seus personatges, obligant i tot la naturalesa a riure o a plorar amb ell.

Com tots els sensitius, la seva predilecció el porta als senzills, als infants sobretot. Llegiu *Oliver Twist*, no cal anar més lluny. Fins quan vol fer simpàtics els homes fets, els dóna trets d'infant. D'això resulta una certa irrealitat. Però Dickens es mou igualment bé en el món imaginari que en el món real, almenys en el de les realitats més exteriors, que copsa fàcilment i amb tanta extensió que arriba a donar una sensació de profunditat major que la que realment té.

Com a novellista ha creat tota una humanitat vivent i bellugadissa, de la qual ha sabut veure alhora el tràgic i el còmic. Ha trobat una mena de sublim enraonat i familiar, d'aquell que segons Fénelon és tan senzill que qualsevol es creu capaç de trobar, encara que ben pocs en siguin capaços. I com que la influència de l'obra de Dickens s'ha estès molt més enllà de la literatura, com totes les grans obres, diguem amb Zweig que ha augmentat, com cap altra del segle passat, la joia de l'univers.

El contacte que no perd mai amb aquelles característiques no sols especfficament angleses, sinó també humanes, li assegura la immortalitat, a despit del que la crítica li ha retret i la tendència en augment per a les novelles de major complicació psicològica.

La publicació d'*Oliver Twist* afermà la glòria de Dickens, jove encara (tenia vint-i-sis anys). Aquesta novella és la història d'un orfe criat en un asil sota un règim de fam, caigut després en mig de malfactors, però sense que llur companyia malmeti gens el bon natural d'Oliver. L'obra trobà una acollida entusiasta gràcies sobretot a l'animositat popular contra aquells establiments de «beneficència». Es fama que després de la seva publicació, les criatures rebien més almoina pels carrers.

Lloem sense reserves la incorporació al català d'*Oliver Twist* (precedida d'altres temptatives aïllades), d'un dels autors que pot conquistar un públic més ampli gràcies a la seva humanitat obtinguda amb mitjans senzills, i celebrem que aquesta incorporació hagi tingut per torsimany un home com Pau Romeva, que ha sabut traslladar l'anglès colorit de Dickens amb fidelitat i encert expressiu alhora.

JUST CABOT

Albiol G. i Riera, S. L.

Passeig de Gràcia, 42 - BARCELONA - Telèfon 15345

Quan vulgueu adquirir una màquina d'escriure consulteu-nos
Aquesta casa és absolutament formal
Màquines de totes marques: noves, reconstruïdes i d'ocasió
Taller ben muntat per a adobs i reconstruccions. Abonaments
Representants de l'atril "KOPI" i multicopistes "PERFECT"

D'UN 5 A UN 10 PER 100 DE DESCOMPTE PRESENTANT AQUEST ANUNCI

CAMISERIA FITÓ BARCELONA

Jaume I, 11 — Telèfon 11655

AVUI DIJOUS, DIA 15, a dos quarts de sis de la tarda, acudiu a

l'ESTADI

per admirar la segona reunió de l'esport de gran emoció

"DIRT-TRACK"

Curses de motos en pista de cendra

No deixeu de veure-les
En sortireu entusiasmat

Com va sortir-ne el públic que acudí a admirar les curses de diumenge

Encara no us heu subscrit a la Col·lecció Popular de LES ALES ESTESES?

(c) Ministerio de Cultura 2006

I EL TEATRE

En Santpere al Barcelona

Com cada any en aquesta època, el popularíssim actor del Paral·lel s'ha instal·lat al Teatre Barcelona per a donar-hi una sèrie ben curta de representacions. *Diez únicas funciones, diez,* asseguren els programes. I també com cada any, potser més encara que els altres, el públic ha omplert completament el teatret de la Rambla de Catalunya. Ens portaria molt lluny cercar raons que ens expliquessin el perquè d'aquesta encara superior afluència de públic. El cas és que un dia de la setmana passada que hi vàrem anar, atrets per un vodevil que ens l'havien lloat força i ens l'havien presentat, fins i tot, com d'un to superior al que acostuma a ésser el repertori general de l'Espanyol, ens vàrem veure sorpresos, agradablement sorpresos, un trobar el teatre ple de gom a gom. El pati de butaques enterament ocupat. El primer pis, no cal dir-ho; gent dreta per tots els passadissos. Val a dir que l'esmentat vodevil és cosa que val la pena d'ésser vista, un vespre en què us trobeu preocupat, que us en passi alguna o, simplement, que tingueu ganes de riure i de passar agradablement l'estona. I el públic que hi va precisament a cercar això, no s'està de manifestar la seva satisfacció, gairebé diríem el seu entusiasme, mentre En Santpere, amb aquell omplir l'escena que constitueix el seu mèrit de sempre, va presentant tota la col·lecció de gestos, d'actituds, de paraules gruixudes, d'interpelacions als espectadors, si es vol, però que tenen l'especial gràcia d'ésser servides d'una manera particularíssima que ningú més no aconseguiria que li fossin tolerades.

El públic que va aquests dies al Barcelona, és un públic ben especial. Hi ha l'incondicional d'En Santpere, estudiant o dependent de comerç, que hi va tot l'hivern, els dissabtes a la tarda. L'home ja s'enyorava i no ha hagut de pensar-s'hi gaire per a fer cap al Barcelona, malgrat que ja se sabés de memòria tot el repertori. Hi ha el matrimoni burgès que especula amb el convenciment, no massa arrelat (això els amoïna!) que totes les coneixences són a estiuejar. El foraster que ha baixat a veure l'Exposició i s'engresca veient roba interior. El fill de família que la té a fora. Les senyores que no gosarien anar a l'Espanyol perquè, figureu-vos com deuen fer-ho allà al Paral·lel! I finalment els desenfeinats, els marits temporalmente vidus i tota aquella mena de públic inèdit i descolorit que trobeu a l'estiu per tot arreu. El que sí us puc assegurar és que no hi veureu ningú dels que formen el públic habitual d'aquella casa.

També serà molt fàcil que hi trobeu els crítics teatrals de determinats diaris de Barcelona. La gent no saben on anar, la força de l'habitud els empeny, inconscientment, cap a les butaques de sempre, i es disposen a veure vodevil català a falta, diuen ells, de cosa millor. Val a dir, però, que no passen gaire bona estona. Fa veritable llàstima veure'ls com s'indignen perquè la gent riu. I com més riu, més s'indignen. Amb el cap fan uns gestos característics que volen significar que ho troben tot plegat horriblement ordinari i no se saben avenir que, tot just faci vuit dies, des d'aquelles mateixes butaques podien delectar-se amb el sentimentalisme de la senyora Millán Astray o podien engolir, amb famolenc provincianisme, la gràcia, aleshores indiscutible, d'un senyor Regúlez o d'un senyor Paco, de la Cava Baja, que es fumen de gana.

Allò és fastigós, afirmen. Sortosament, a l'entreacte es poden reunir tots plegats i es vengen jurant i perjurant que les cinc o sis companyies del país que pensen establir-se la temporada vinent, no podran sostenir-se. No cal dir que queden mútuament i absolutament convençuts.

Finalment, una observació que vaig tenir ocasió de fer, i que no sabria guardar-me. En Santpere ha tingut el gros encert, que com a ciutadà i espectador li remercio sincerament, de cobrir la major part de les vacans que s'han produït en la part femenina de la seva companyia, per elements que si bé tenen un historial escènic gairebé inèdit, compten amb més qualitats de les necessàries per a fer rodar el cap a un Jurat de Concurs de Bellesa dels més exigents. La gent ho sap apreciar i ho agraeix. Innegablement, donada la mena de gènere teatral, la millora revesteix una positiva importància.

Algú s'ha queixat en diferents ocasions que el teatre català està mancat del nombre d'actrius que fessin goig, necessari a les exigències d'un públic mitjà. Més d'un cop hem sentit alguna gentil burgeseta barcelonina que es lamentava que les funcions del nostre teatre no tenien l'allicient innegable que representa el poder admirar i estudiar les «toilettes» de Paquin o de les *sœurs* Callot, posem per cas. No sabem si un dia o altre podrem arribar a un tal estat de coses que faci possible atraure, sense la més lleu recança, als nostres teatres a les burgesetes despreocupades. Però si el criteri que sembla haver adoptat En Santpere es veu recompensat amb l'èxit, no fòra estrany que no triguéssim a veure, en els cartells de l'entrada, una indicació redactada, poc més o menys, en aquests termes: *El «deshabillé» que llueix la senyora X en el segon acte, és de la casa Rosario Pi.*

H. H.

Agència exclusiva per a la venda de

MIRADOR

Societat General Espanyola de Llibreria, S. A.

Barbarà, 16 Telèfon 12781

BARCELONA

ELS EMPRESARIS I LA PROXIMA TEMPORADA

Josep Canals

Si aneu a veure el senyor Canals, empresari del Novetats, us rebrà en el seu despatx del teatre, i això sol ja paga la visita. En les parets d'aquest despatx hi ha penjats cinc o sis milions de fotografies de tots els autors i els actors del món i cada una d'elles porta una sentida dedicatòria.

El senyor Canals sempre té un somriure i un fària a punt per cada visitant. Si sap que no li porteu cap drama per estrenar, el somriure és molt més cordial i el fària de molt millor qualitat.

— I doncs, senyor Canals, com ho tenim això de la pròxima temporada?

— Ui, que àneu de pressa! Es molt d'hora encara per a parlar de projectes...

— Que hi haurà grans novetats?

— Em sembla que no.

— Companyia?

— La mateixa de l'any passat, si fa no fa.

— Què vol dir aquest «si fa no fa»?

— No vol dir res. Mireu els noms: Maria Morera, Emília Baró, Pepeta Fornés, Aimerich, Galceran, Gimbernat, Gómez, Torrents, etcètera. Els de sempre, vaja. L'única novetat, ara per ara, és la baixa d'En Parreño.

— I d'elements nous, no hi ha res?

— No pas per ara.

— I més endavant?

— Em sembla que tampoc.

— De director deurà continuar En Carles Capdevila?

— Naturalment.

— I com a estrenes?

— De moment tinc una obra d'En Sagarra, una d'En Soldevila, En Pous i Pagès me n'ha promès una altra... Una d'En Folch i Tores, naturalment.

— Que no la deurà fer, suposem...

El senyor Canals somriu i no contesta.

— Per quan la inauguració de la temporada?

— El 28 de setembre o el 4 d'octubre.

— Amb quina obra?

— *La filla del Carmesí,* tres actes, d'En Sagarra.

— Com es titula la comèdia d'En Soldevila?

— *Jo no vull ésser una màquina,* però potser li canviarà el nom.

— A més a més de les esmentades, no ha rebut cap més obra?

— Sí, unes quantes...

— Que tornarà a estrenar el mestre Vives?

— Em sembla que no. Vaig parlar-hi fa pocs dies i em va dir que ara per ara no tenia pas la intenció de tornar a escriure pel teatre.

— Penseu presentar alguna traducció?

— Sí: *Martine,* de J. J. Bernard, traduïda per En Pous i Pagès. També tinc la intenció de fer venir algun autor estranger, com hem fet amb Pirandello, Vildrac, Lenormand, Bernard, i de representar-li una obra.

— Ja el teniu escollit?

— No. Però em faria molta illusió de poder fer venir Bernard Shaw.

— Caram, de quina carta se'n va, senyor Canals.

— Veureu, tot és qüestió que a ell li vingui de gust de fer el viatge.

— També deuran venir, com cada any, algunes companyies estrangeres...

— Naturalment. De moment ja tinc contracte fet amb les del Grand Guignol, Madame Albany i les Galas Karsenty. En vindran algunes més, està clar, però ara per ara no tinc res acordat en ferm. Ja us he dit que era molt d'hora encara per a parlar de projectes...

— Doncs bé, deixem de banda els projectes i parlem d'una altra cosa. Què li sembla el nou sistema de pagament dels drets d'autor?

— El trobo excellent. Es el més eficaç i el més honrat.

— Vostè creu que amb aquesta innovació els autors hi sortiran guanyant o perdent?

— Veureu: si fan una comèdia d'èxit, hi guanyaran molt més que abans; ara, si l'obra no agrada, hi perdran també més que abans.

— I els empresaris?

— Pel que a mi fa referència, he fet números i he vist que, pam ençà pam enllà, tindria de pagar el mateix que abans. En el que potser hi haurà canvis serà en la manera com es repartirà aquesta quantitat entre els autors.

— I bé; res més, senyor Canals?

— Res més. Si veniu d'aquí quinze dies potser us diré alguna cosa de nou.

— I ara, no pot ser?

— Home, ara encara no la sé jo...

CODORNIU

Waters Cardona. Vergara, 1

A propòsit del teatre nordamericà

Com nasqué el teatre d'art

Com ja hem dit en altres articles, hi ha crítics que creuen que fins els primers mesos de 1914 no es pot parlar seriosament de teatre d'art a Nova York. Seguint la lectura d'uns quants articles i opuscles que donen compte de la història del teatre contemporani, podem reconstruir-la fàcilment. Els primers teatres d'art d'aficionats nasqueren a les Universitats. D'aquí sortí la minoria cultivada i sensible que començà a exigir dels autors i dels empresaris — David Belasco, George Cohan, Edgar Selwin, etc. — una mica més d'art i una mica menys d'industrialització del gust públic. Cal comentar que, de tots els empresaris, A. Hopkins i Wintrep Ames, tot i pertanyent al teatre d'indústria, han ajudat sempre fermament tota temptativa d'art noble i enlairat.

Es feren amb aquest motiu algunes proves que fracassaren, com quasi totes les primeres temptatives. Els primers èxits se'ls emportà una agrupació dita *Washington Square Players,* que més tard es transformà en l'actual *Guild.* Cal advertir que els primers organitzadors d'aquesta entitat eren gent d'idees avançades i estranyes; socialistes, pacifistes, vegetarians i àdhuc esperantistes, etcètera. Vivien al barri bohemi de Nova York — Greenwich Village — i quasi tots ells eren periodistes, pintors, escriptors, poetes, músics, etcètera. No tenien una teoria, una doctrina, un sistema; tenien, però, teories, doctrines, sistemes. Tot en ells era caòtic, de dalt a baix. Tan sols els unia el desig de rebentar el teatre anomenat industrial, *de sèrie.*

Començaren més a treballar, a divertir-se en un teatre allunyat de Nova York i hi muntaven comèdies, farses, melodrames o tragèdies. Quasi tot dolent, però animat d'un dinamisme i d'un excellent desig de fugir dels «tingladets» industrials dels teatres grans.

Passaren uns anys, hi hagué una mà desconeguda que donà cos a tot aquell desgavell de fets i idees. La *Washington Square Players* guanyà en categoria donant a conèixer als Estats Units, els noms preclars de Txècov, Andreieff, Maeterlinck i els noms del jovent americà, Eugene O'Neill, S. Glaspell, G. Cran Cook, Elmer Rice, etc.

A l'entitat anomenada, s'ajuntà el *Provincetown Players* (a l'Estat de Massachusetts, colònia estiuenca dels artistes de l'Estat de Nova York), on donaren quasi totes les primeres representacions de les obres d'Eugène O'Neill.

Poc després es crearen moltes entitats i la guerra les liquidà totes o quasi totes. Acabada la guerra, nasqué *Theatre Guild,*

ELMER L. RICE

continuació, com ja hem dit, del *Washington Square Players.* El *Theatre Guild* tingué, com tota cosa nova, un gran èxit inicial. Donaven cinc estrenes per temporada als abonats. Aviat arribaren aquests a la xifra de 20.000. Es a dir, que abans de començar cap espectacle els directors del *Theatre Guild* sabien que podien comptar amb 20.000 espectadors.

Portaven molta empenta, feren una subscripció pública emetent obligacions per valor de 500.000 dòlars i construïren un teatre amb tots els avenços de l'època. Els temps primers del teatre foren esplèndids. George Bernard Shaw els confià les estrenes de les seves obres i donaren a conèixer al públic nordamericà *Liliom,* de Molnar; *R. U. R.,* de Karel Txàpec — adaptat a la nostra llengua pel benemèrit Carles Capdevila —; *El que rep les bufetades,* d'Andreieff; *Processional,* de J. H. Lawson; *Fata Morgana,* de Vadja, etc.

Però, malgrat l'èxit o els èxits successius, la vida d'un teatre d'art a Nova York pateix del mateix mal que els altres teatres d'art del món. Els lloguers són cars, les contribucions excessives, els sous dels artistes altíssims i les despeses generals elevades. Cal tenir en compte que els teatres de Broadway, etc., quan veuen que un autor pren volada, procuren captar-lo amb les veus de sirena pròpies del cas, o siqui les de la fortuna fàcilment aconseguida, només que amb una mica d'això que en diuen concessions al públic, i quan veuen que una actriu o un actor pot ésser un excellent col·laborador del teatre estendarditzant, el contracten, prenent-lo dels rengles dels teatres d'art.

Es a dir que els teatres d'art o d'avantguarda van cada dia mancant d'autors i d'actors. Han de tenir una gran força moral per a resistir les temptacions ja del barri teatral de Nova York, amb els seus anuncis lluminosos, la popularitat fastuosa, els llargs viatges, possiblement Hollywood, ara que el cinema parlat entra de debò en franca competència amb el teatre, etc.

Hi ha dues figures cabdals en el teatre nordamericà d'avui dia: Augustus Thomas, que ve a ésser el lligam entre la generació passada i la present, i l'extraordinari i inquietant Eugene O'Neill, home d'una existència profundament dramàtica i una producció literària turmentada i valuosa, potser reflex de la seva pròpia vida. Al costat d'ells hi ha la decepció de molts joves autors que començaren molt bé i han acabat malament, és a dir, a Broadway, i n'hi ha que es mantenen purs dins dels teatres d'art.

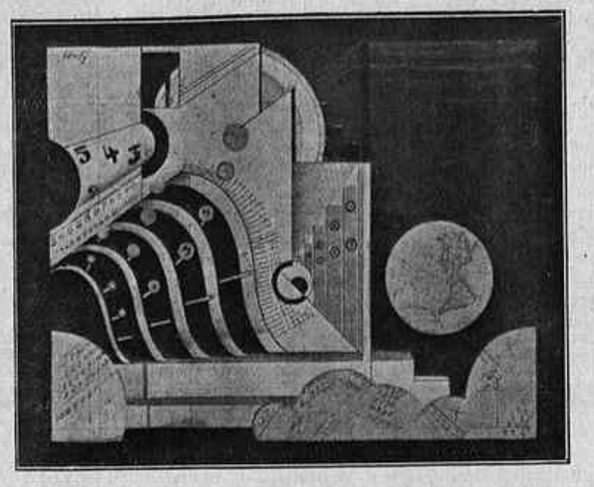

Decorat d'Adrien Holy per a l'obra de Rice «La màquina de calcular»

L'«expressionisme», fórmula teatral

Actualment, els teatres artístics oberts són: *Actors Theatre, Actors' Plymouth Theatre, Cherry Lane Players, Greenwich Village Theatre, Guild, Neighborhood Playhouse, New Playwrights Theatre* i *Provincentown Players.* I tot i amb això molts d'aquests vuit teatres dins de l'immens Nova York no poden viure brillantment. Es comprèn, diuen els que han estudiat el problema dels espectacles a Nova York, un poble sotmès a la fatal llei de la publicitat escandalosa i «foudroyant», només es veu suggestionat pels teatres els noms dels quals sempre té davant dels ulls. La propaganda comercial dels grans teatres rebenta el negoci dels teatres d'art, que, si no moren, porten una vida econòmica totalment anèmica.

L'«expressionisme» és la modalitat moderna del teatre cult nordamericà. En *The theatre of to morrow* (Nova York, 1921) diu Kenneth Macgowan que l'expressionisme teatral pot considerar-se en els temps moderns com la força que s'oposa al teatre realista, el mateix que en el segle XIX el romanticisme s'oposà al classicisme.

Què entenen els nous autors nordamericans per expressionisme? Elmer M. Rice, responent a les preguntes de Clayton Hamilton publicades en *Conversations on contemporary dramatists* (Nova York, 1924), diu, fonamentant el criteri de tots el autors moderns: «En la comèdia realista es mira el caràcter exterior, és bellugar-se, mentre que en l'obra expressionisme es subordina, millor dit, es descompta la realitat objectiva i cerca de manifestar, abans que tot, el caràcter de la vida interior. Es a dir, de la mateixa manera que una radiografia no presenta cap semblança amb un objecte quan nosaltres el veiem exteriorment, però revela l'estructura interior de l'objecte com cap fotografia no pot fer.»

I així amb aquesta tendència treballen autors com Eugène O'Neill, de qui encara no s'ha traduït cap obra al català; i tants i tants d'altres autors excellents, com són: John Dos Passos, Paul Green, John-H. Lawson, George Kelly, Theodore Dreiser, etcètera, etc.

¿Seria demanar massa que alguns dels nostres autors que coneixen perfectament l'anglès, donessin a conèixer algunes d'aquestes obres?

D'aquesta manera el públic català tindria un coneixement més íntim i més ample del jove teatre nordamericà que té un valor d'extraordinària superació artística.

FRANCESC MADRID

LA MUSICA

MÚSICA DE DALT: MÚSICA DE BAIX

¿D'una font d'aigua — potable o no — rajarà vi? ¿I d'un roser d'olor en naixeran flors de gerani?

No, veritat?

Doncs de la mateixa manera, no sortirà d'un compositor de sarsueles, ballables, o cuplets, una òpera, una obra de concert o un *lied.* Ni tampoc a un bon músic, que escrigui òperes, obres simfòniques o música «da camera», no li demaneu operetes o sarsueles o altres obres d'aquests baixos gèneres.

Els que pensen lleugerament diuen: «el qui fa el millor, pot fer el pitjor»; per analogia a: «el qui fa el més, fa el menys». I no és així; perquè no es tracta de quantitat, sinó de qualitat.

La diferència entre la música elevada i la música baixa no es troba en la major o menor complicació de la seva escriptura. Per exemple, una obra de Mozart, senzilla, lleugera i graciosa, posada en un teatre de sarsuela no agradarà gens; en canvi en el mateix teatre té un èxit immens una sarsuela, plena de notes i carregada d'instrumentació. Pasa el mateix que amb els artistes que les interpreten. Els que canten en els grans teatres no tenen ni més veu ni més extensió que els cantants de les obres del gènere vulgar: hi ha cantants de sarsuela de veu potent i extensa; és l'estil i la qualitat de les seves facultats el que fa la tria dels artistes: els bons, per la seva veu formosa i timbrada o pel seu art del cant, a dalt; els altres, sense saber o sense sensibilitat en el cantar, ni veu bella, a baix.

Hi ha qui creu que per fer una obra de música vulgar s'ha d'escriure qualsevol cosa; sense pensar-s'hi; com més dolent millor. Tampoc és així. Tan difícil és escriure una obra gran i superior, com una de baixa mena. S'entén sempre, obres de primer rengle dintre la seva classe. Tant s'ha d'ésser cridat i escollit per compondre una obra sublim, com una obra de gran èxit vulgar. L'un tindrà l'admiració d'una minoria intel·ligent, i guanyarà la immortalitat; l'altre, amb l'aplaudiment immens de les masses del públic neci, tindrà popularitat i benefici material.

Tothom fa el que sap i pot: el qui té or a dintre, dóna or; el qui té llauna, llauna. Es en va que l'home superior pensi crear per a les multituds ignares; sempre les seves concepcions volaran a una alçada inaccessible a les majories. El qui és comprès i celebrat de tothom, és que és la flor de la vulgaritat; però que no es faci illusions d'arribar un dia a crear obres pures i elevades, que al fi del fi és l'ideal de tothom. L'escriptor de música banal, rodejat d'èxit i de fortuna, mira amb enveja i profunda admiració el compositor d'obres espirituals, a penes excutades, incompreses i discutides, i que mai no rendeixen un cèntim. I potser donaria l'afalac d'un públic de cada dia, amb cares d'homes sense llum i dones sense esperit, i tots els avantatges de cobrar drets copiosos d'un tal origen, per la consideració d'unes quantes persones fines i superiors, i l'esperança segura d'una glòria daurada per demà.

Moltes vegades passa també la recíproca. Homes de gran valer, amb el desig de popularitat i per la necessitat del guany material, intenten descendir al mercat dels baixos valors. I n'hi ha que escriuen obres dolentes creient que seran a la mida del públic popular; i no agraden ni a aquest, ni a ningú, naturalment; i han perdut la feina i el prestigi. I altres, els millors, quan s'hi posen, prenen totes les mides, i s'adapten a totes les condicions exteriors de les obres de gran públic que pretenen imitar; però no en surten; el resultat és haver creat una obra tan alta i delicada i tan poc a la mida del gran públic com les que haurien compost lliurement. Posarem l'exemple de Wagner i la seva obra *Els Mestres Cantaires.* Wagner havia escrit les seves gran òpere; terminava la grandiosa *Tetralogia*; tot obres de gran presentació i difícil execució; i va concebre *Els Mestres Cantaires* com una òpera còmica lleugera i fàcil, pròpia per ésser representada sobre totes les escenes, com ho prova l'orquestra reduïda que utilitza i la manera d'ésser orquestrada. Però va produir una òpera tan difícil i complexa com les altres, i d'una musicalitat en molts moments més pura que la de les altres obres seves.

I és que sempre tothom fa el que pot, i tothom dóna sempre tot el que és capaç de donar. No hi ha ningú que afluixi. Ni els de dalt ni els de baix.

JAUME PAHISSA

GRAN SASTRERIA LAIETANA
LA DEL RELLOTGE

ELEGANCIA - PROMPTITUD - ECONOMIA

Extens i variat assortit en les novetats que la moda imposa

Veritable i garantitzat tall americà

Trajos estam i fresc, a mida, des de . . 75 pessetes
Pantalons tennis a mida, des de. . . . 18 a 115 »

TALLADORS DE PRIMER ORDRE

40, VIA LAIETANA, 40

TELÈFON 12446

(c) Ministerio de Cultura 2006

CINEMA I DISCOS

REPRESES

E. Carewe, en unes declaracions que féu, deia que ell estava per les pel·lícules serioses i que creia que elles tenien l'estima del públic més considerable, o si no — afegia —, recordeu l'èxit dels meus films: *Ramona* i *Ressurrecció*. Creiem en termes generals aquesta manifestació justa, o si no, observeu que aquells films que tenen ressonància, que perduren en la memòria de la gent, acostumen a ésser alhora obres belles i serioses. És a dir, que tenim una confiança — fins a cert punt, naturalment — en el públic, i que, fetes de cara al públic, els americans han realitzat mantes obres que són un negoci ensems que una obra d'art.

LILLIAN GISH

Aquestes reflexions se'ns atinen en constatar la manera com — i cada cop més pronunciada — s'explota des de fa un cert temps el material cinematogràfic en els nostres bons locals. Els directors d'aquestes sales per l'ordre que imprimeixen al programa, com per la selecció de les pel·lícules que creuen haver de rependre, palesen que són d'una opinió diametralment oposada a la del senyor Carewe. Són una mena de gent que estimen més *Cames de seda* que *El Vent* i fa tremolar de pensar que l'espectacle cinematogràfic està en mans de semblants criteris.

Aquests darrers dies les represes han estat de tan baixa qualitat que estàvem per prescindir del nostre article setmanal, i és el que hauríem fet, a no ésser per la represa de *L'Enemic,* film considerable de Fred Niblo.

Estem ja tan acostumats a la convenció en els finals de les pel·lícules americanes, que hom s'hi resigna per endavant, però a vegades, quan d'una manera especial vénen a destarotar la bona impressió del conjunt, és difícil reprimir la irritació. És això el que passa en *L'Enemic.* Si aquesta obra acabés quan L. Gish, folla de dolor en saber al mateix temps la mort del fill i de l'espòs, s'abandona al més inenarrable desesper, l'obra valdria el cent per cent més. Tot el que ve després cal suprimir-ho mentalment.

El film de realització és excel·lent, però l'esperit amb què el tema està tractat manca d'intensitat tràgica. Penseu en el que el tema de la fam a Viena durant la guerra hauria esdevingut en mans d'un director alemany a la manera de d'un von Stroheim, Karl Grüne o Pabst. Realment intensa aquí, només hi ha que Lilian Gish.

Si les escenes de tragèdia no satisfan, les idil·liques en canvi són molt més acceptables. El començ, per exemple, amb l'escena del balancí, i també l'escena a l'església, tan cinegràfica.

Citem *La cabanya de l'oncle Tom* i haurem dit els dos únics films realment interessants que s'han reprès la darrera setmana.

J. PALAU

PANORAMA

Maria Casajoana i el film parlant

Un molt bon amic nostre que té la sort — ben envejable — de cartejar-se amb la simpàtica «star» de la Fox, Maria Casajoana (a) Maria Alba, ha rebut una lletra en la qual parla del cinema parlant. Ha tingut a bé comunicar-nos-la i ens fem un plaer de transcriure-la textualment:

«Les meves idees sobre les pel·lícules parlades són bastant confuses. Des del punt de vista de la novetat i de la invenció no negaré que sigui digne de veure's (*sic*), però sols per un cop. El cinema, que havia matat el teatre, ara l'enalteix de bell nou.

El meu parer, que és el de milers d'artistes d'aquí Hollyvood, és que el cinema ha d'ésser silenciós. Si voleu, amb sons, per remarcar alguns detalls, com el vent, el tancar d'una porta, alguna cosa que calgui subratllar, o bé certes escenes de terror, etc.

Una escena d'amor és sabut que fins en la realitat és molt poca cosa verbalment, ja que un bes, una estreta de mans, una mirada, són símbol suficient per parlar d'amor.

No hi ha res més absurd que tot aquest repertori que utilitzen per a dir que s'estimen; és quelcom tan fred que fa pensar que si l'amor fos com el veiem i sentim en les pel·lícules parlades, més valdria renunciar a ell.

A més a més, a cada u de nosaltres li agrada de donar un gir especial al que veu; en canvi, en els films parlants un ho ha de pendre no tal com ho vol, sinó tal com l'hi donen.

El silenci més absolut ha de guardar-se mentre filmen; cal fins reprimir la respiració i a aquesta intenció hom ha fixat cartells que diuen: «Silenci».

Com que no tothom és apte per a aquesta innovació, molts són els que han estat despatxats, els quals són substituïts per altres que, si bé parlen que és una meravella, espanta de veure'ls, lletjos, flacs o panxuts com són. Per la meva part, estic persuadida de la importància de la bellesa en ambdós sexes, cosa que ajuda no poc a fer agradable el film, ja que encara que a voltes la interpretació deixa a desitjar, resta en últim recurs el de la vista.

A més a més, en la pràctica, el parlar lleva valor a l'actuar. Cal ésser tan amatent al que es diu! Les paraules ben clares, no massa fortes, suaus, tot plegat una de combinacions terribles. A vegades cal repetir una escena només perquè a una senyora mosca li ha dat la gana de volar a prop del micròfon, i això dóna un resultat que sembla una batussa de gats salvatges.

No comparteixo l'opinió que tots els films siguin parlants. Si hi ha qui li agrada, partim la diferència. Meitat muts, meitat parlats.»

MARIA CASAJOANA

Estudi crític del procés de producció cinematogràfica

El muntatge

Ja dèiem en el primer article d'aquesta sèrie dedicada a un breu estudi de cinematografia, que el ritme de la pel·lícula s'obté principalment en el muntatge. Gosaríem dir i tot que en depèn exclusivament, si no fos que avui dia els productors tenen ja adquirida una perfecta pràctica del seu ofici que els permet desenvolupar i fixar els seus *scenarios* d'una manera quasi matemàtica per a sacrificar en el muntatge final sols el negatiu pràcticament prescindible. Per això, naturalment, cal, posseir una perfecta pràctica a calcular els principis i finals de cada escena, com també a fixar la importància que adquireix cada personatge d'acord amb l'atenció que li concedeix l'objectiu i el valor dels altres accessoris del film.

Una escena de «Hallelujah», film dirigit per King Vidor

A desgrat de tot, són rars els directors que s'atenen directament al pla traçat prèviament i no introdueixen al final algunes modificacions en el guió primitiu. El mateix desenrotllament de la filmació obliga a canviar escenes i a voltes fins a modificar la mateixa trama. Assenyalem que les exigències de l'estandardització comporten greus responsabilitats, la més important i que no cal oblidar és el factor *temps.* Això implica que hom no pot deixar res a l'atzar i atendre's en el possible al pla proposat i aprovat per un Consell Supervisor que és el que al final ha de jutjar l'obra terminada.

En aquestes condicions es comprèn que l'essència general del ritme sigui ja fixada en un principi, si bé definitivament no queda establert sinó en el muntatge.

Cal tenir present que no hi ha bona pel·lícula sense un muntatge excel·lent i, per contra, que una pel·lícula defectuosa pot millorar-se considerablement amb un muntatge ben fet.

Fem aquestes manifestacions perquè la producció del país a penes acostuma a donar importància al muntatge de les pel·lícules, labor per altra part que cal encomanar a persones experimentades. Gosem dir que si les pel·lícules produïdes a casa nostra haguessin estat prudentment muntades, la nostra pobra producció assoliria avui una importància molt superior a la que té ara.

Tothom ha pogut comprovar que pel·lícules fetes a Europa per directors cultes i intel·ligents amb bons fotògrafs i actors de prestigi, utilitzant *scenarios* plens d'emoció i moviment, resulten, no obstant, pesades, insuportables i faltes de dinamisme; mentre, al contrari, obres de molta menys consistència tenen una ininterrompuda amenitat pel fet d'ésser realitzades en països on es té una gran pràctica del *métier* cinematogràfic.

Molta gent ignora que el muntatge d'una bona pel·lícula no admet que una mateixa escena ocupi més enllà de tres a quatre metres en el mateix pla, és a dir, des del mateix angle de presa de vistes. Dit d'altra forma: *l'objectiu ha de tenir la mateixa inquietud que la retina.*

Posem l'exemple d'una escena en la qual dues persones conversen en una cambra i es va desenrotllant de la següent forma:

1. Fotografia d'una part de l'habitació on un dels interlocutors resta assegut.
2. El segon interlocutor avança tres quarts de figura i va a asseure's prop del primer, que resta visible en el fons.
3. Primer pla d'ambdós interlocutors.
4. El primer parla en primer pla.
5. El segon respon en primer pla.
6. En primer terme el cap del segon fotografiat des de darrera; en el fons el primer que afirma quelcom; tot en primer pla.
7. El segon apareix rient.
8. El primer deixa el seient per anar a pendre una lletra que li allarga el segon. L'escena com en 1.
9. Tres quarts de figura. El segon llegeix la lletra.
10. Primer terme. El segon en expressió de profunda sorpresa.
11. Projecció del text de la lletra.

Aquesta simplíssima escena es desenrotlla a penes en 20 metres. Usant els vells procediments de filmació, els 20 metres serien projectats des del mateix pla; i per bé que això implicaria una enorme economia de treball, en canvi la pel·lícula, per molta acció que contingués, resultaria insuportable.

El famós dinamisme americà és resultat en gran part dels mitjans esmerçats en el muntatge, que des de fa ja temps s'utilitzen.

Tothom pot comprovar el que dic tan sols observant en qualsevol film americà el temps que una sola escena s'ofereix des del mateix pla.

Aquest secret no ho és per a cap bon professional. Adhuc a Europa es té quasi sempre en compte i fins a Espanya s'ha fet quelcom en aquest sentit, però per ara la majoria de les nostres pel·lícules resulten monòtones per la manca d'agilitat de les nostres càmares i la torpitud del muntatge, sempre barroer en partir les escenes.

Una bona part del problema és de mecànica. Una càmara fàcil de traslladar-se i girar en totes les direccions, muntada damunt carrets elèctrics de rodes i dotada doncs dels darrers avenços, ajuda al modernisme i agilitat de l'objectiu.

Retolació

També aquesta qüestió té una influència decisiva en el valor de la producció. El rètol en un film sols ha de tenir per objecte il·lustrar l'espectador sobre idees o esdeveniments que no poden ésser explicats en imatges o bé que fóra massa llarg fer-ho així.

El rètol ha d'ésser, doncs, precís, just, lacònic i absolutament necessari.

Cal també que sigui ben situat. S'usa principalment en els diàlegs essencials i s'acostuma a situar-lo després d'haver estat dites per l'actor les paraules, per bé que després de projectades les paraules l'actor segueixi encara un brevíssim instant parlant.

Els títols literaris o que contenen frases innecessàries són condemnables, perquè la pel·lícula no ha d'ésser jutjada pel retolista, sinó pel públic. El que el director ha concebut en imatges ho realitza amb imatges, i al públic escau de jutjar si aquestes són sublims o mediocres i el retolista ha de servir al director discretament i sense pretensions crítiques.

El títol ha d'emmotllar-se a l'esperit general de l'obra i cada cop i particularment a la intenció amb què l'actor el diu, a la capacitat d'aquest i a l'ambient en què la pel·lícula es realitza.

Molt tindríem a dir encara sobre aquest punt, però estimem suficient aquesta vaga generalització en una matèria sobre la qual el públic acostuma a jutjar amb bastant bon criteri.

I per acabar direm que no tenim la pretensió d'haver ensenyat a ningú a fer bones pel·lícules, però sí que creiem que tal volta si els que aquí es dediquen a fer malbé cel·luloide tinguessin en compte les nostres remarques, realitzarien millors coses.

Tampoc creiem haver ensenyat gran cosa a la legió de crítics i pretesos tècnics en cinematografia. Aquests tenen per regla general idees particularíssimes i una interessant concepció personal del cinema. Tan interessant tot això, que en molts casos fóra divertidíssim poder presenciar les creacions que ells realitzarien.

Però la cinematografia admet lliurement tots els comentaris i provatures. Sols els resultats en últim terme són els que donen la raó. I en aquest terreny crec que el més recomanable per a tots seria un petit passeig pels grans estudis de producció, on tots els que ens ocupem d'aquests problemes tenim molt a apendre.

APOL M. FERRY

DISCOS

A la revista *Arts Phoniques,* Charles Wolff disserta sobre els precursors del gramòfon i dels primers intents de conservar i després reproduir els sons i la veu humana, per mitjans mecànics. Ja Rabelais volia aconseguir-ho físicament, i deia que per congelació o algun procediment semblant hom podria assolir aquest objecte. No creiem, però, que posés en pràctica la seva original idea; d'haver-ho fet, potser hauria succeït allò que és fama va esdevenir-se al mercat de Calaf per efecte del fred.

En 1589 ja s'establia científicament la possibilitat de l'enregistrament. Això no va passar dels límits de la hipòtesi. Sembla que els primers assaigs varen ésser fets en 1682 per un òptic de Nuremberg, a base de poder copsar diverses paraules dites davant del coll d'una ampolla, que podien conservar-se durant una hora, i és una llàstima de debò que no sapiguem els resultas de tals experiments tan interessants.

Per un altre costat, i encara que s'aparti de l'objecte del gramòfon, cal remarcar l'assaig fet al segle XVIII per un físic, Kempelen, qui volgué imitar, mitjançant un aparell mecànic d'extraordinàries dimensions, la veu humana. Els resultats no degueren ésser massa satisfactoris, encara que es produí un moviment per a cercar de resoldre el problema que s'havia plantejat amb aquestes provatures i en 1779, l'Acadèmia de Sant Petersburg, en voler donar un premi al que millor exposés les teories de la formació del llenguatge i dels sons, demanava també el projecte d'una màquina amb la qual fos possible de reproduir la veu humana o imitar-la. Algú que volgué presentar-se no va aconseguir de satisfer els desigs de l'Acadèmia i només provocà la hilaritat dels seus membres.

En el segle passat i abans de les experiències decisives d'Edison, cal assenyalar la famosa «màquina de sorolls» del constructor vienès Faber, i la de l'inventor del telèfon, Graham Bell, la qual imitava d'una faisó bastant perfecta les primeres paraules dels infants i els seus plors.

Per a la seva descoberta a Edison li calgué un any de continues recerques; el primer fonògraf fou fabricat pel col·laborador d'Edison, Kreusi, valent-se d'unes tires de paper parafinat. Sembla que l'estilet ratllava tan fortament el paper, que aquest no podia servir més de tres vegades. D'això es passa al cilindre de cera, progrés important, ja que gràcies a ell l'aparell assolí resultats pràctics. No obstant, no recollia la totalitat de les consonants i amb això perjudicava fortament la reproducció de la veu humana, que era per al que més havia de servir.

Això i tot aquest aparell fou objecte de tota una gran exposició a Londres, en 1888. La poca confiança que el públic concedia a aquests aparells es traduïa en les acusacions que uns anys abans, molt pocs, es formulaven contra Edison. Es creia tan poc en el seu invent, que a París el varen voler fer passar per un ventríloc.

La fàcil difusió del aparells de reproducció de música és deguda de molt a la invenció del disc. E. Berliner, en 1891, descobreix el principi del disc i des de llavors, tots els avenços que han estat aplicats a l'aparell han tingut la finalitat de donar-li una presentació acurada i pràctica alhora, i perfeccionar els procediments d'impressió del disc, dels quals us parlarem un altre dia.

J. G.

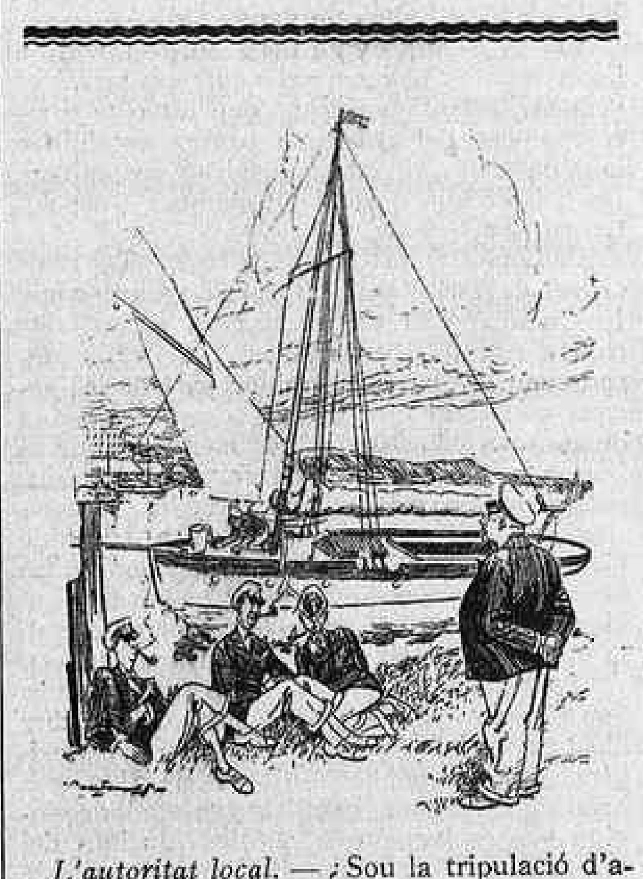

L'autoritat local. — ¿Sou la tripulació d'aquest yacht?

Un yachtman. — No, som els amos. La tripulació està netejant la coberta.

(*Passing Show.*)

VIATGES MARSANS, S. A.
Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA
Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers
Passatges marítims i aèris - Viatges a "Forfait"
Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.
Informes
i Pressupostos gratis

OFICINA INTERNACIONAL DE PATENTS I MARQUES
Josep Torre de Mer Sanromà
Advocat
Balmes, 66 • Aragó, 225 • Telèfon 70873

Joies rellotjes
J. ROCA
rambla del centre 33.
passatge bacardi, 2.

(c) Ministerio de Cultura 2006

DE LES ARTS

COMENTARIS DE L'EXPOSICIÓ

III

Ja vàrem dir, la setmana passada, que la concepció de projectar l'entrada principal de l'Exposició amb dos palaus porticats de planta simètrica i dues grans torres és una bona pensada. Analitzem, avui, la realització del projecte.

Respecte a les dues admirables torres, no cal tornar a insistir a fer-ne l'elogi.

Abans de parlar dels dos palaus, anotarem la nostra disconformitat per haver estat projectats amb elements diferents, per bé que vulguin donar la sensació d'una simètrica semblança, la qual, és evident, s'hauria aconseguit si els dos palaus haguessin estat projectats per un mateix arquitecte. No se'ns acut cap raó plàstica per la qual sigui motivada la diferència d'expressió arquitectònica.

Imagineu-vos, per un moment, el Palau de Comunicacions reproduït a l'altra banda; aleshores, segurament, la monumentalitat de l'entrada asoliria una major distinció i el primitiu concepte seria més clarament expressat.

El Palau de Comunicacions i Transports dóna un gran to a l'entrada; tant de bo que en la majoria dels altres palaus que trobarem a dintre el recinte subsistís al mateix nivell! Les proporcions de les columnes i entaulament són ponderadament nobles. Aquest palau és un dels pocs edificis de l'Exposició on la mistificació dels materials ha estat més dissimulada.

D'ençà que amb el ciment més o menys armat i amb la pedra més o menys artificial hom pot plasmar tota mena d'arquitectura clàssica, la profusió d'aquesta construcció híbrida (fisonomia pètrea expressada amb estructura concrecional) ha augmentat considerablement. En la nostra Exposició en tenim un variat repertori; la mostra màxima és el Palau Nacional. Doncs bé, de tots aquests palaus el que porta amb més dignitat el *camouflage* encimentat és el de Comunicacions i Transports. De la façana d'aquest palau ens dol que la cara corresponent a la plaça de l'Univers sigui tan esquemàtica. I el que més que doldre ens desespera, és el grup escultòric terminal de l'entrada en l'avinguda Maria Cristina, el qual demostra clarament el perjudici que l'escultura insulsa pot ocasionar a l'arquitectura. Arquitectes!: vigileu les «genials» concepcions escultòriques...

El Palau de Comunicacions i Transports

Entrem; i ben aviat anotarem tres espaiosses naus de construcció atrevida, la qual permet un eficient desembaràs, en reduir al mínim els elements sustentats i en la supressió de parets divisòries.

Felicitem, doncs, els autors d'aquest palau, els arquitectes senyors Adolf Florensa i Fèlix Azua.

El palau que fa *pendant* amb l'esmentat és el del Vestit. La cosa més remarcable d'aquest edifici és la cúpula. En els altres elements hi ha algunes observacions a fer: En l'amplada dels intercolumnis del pòrtic monumental hi ha dos espais més amples que els altres. Sembla que el motiu d'aquesta anomalia és una major visualitat de dues colossals i barroeres reproduccions escultòdiques collocades en els dos nínxols d'entrada. ¿I no us sembla que per alterar l'espai constant d'un intercolumni ha d'haver-hi una raó més estructural? Tampoc accepto la desigualtat de les cantonades: mentre en una hi ha, sols, el corresponent cos sortint, en l'altra hi ha, a més a més, una nova façana en el mateix pla de la columnata. Aquesta asimetria no pot ésser justificada per la conveniència de cap distribució interior perquè aquest palau del Vestit és, abans que tot, un edifici porticat per a monumentalitzar l'entrada de l'Exposició; qualsevol accidentació, doncs, que li surti — com aquesta fracció de façana amb un ull de bou i altres finestretes — serà una cosa sobrera i desdibuixadora del conjunt.

La part de la façana, d'aquest palau, que dóna a l'avinguda Maria Cristina no s'adiu amb la importància del emplaçament, però el que fa desmeréixer més, d'aquest edifici, són les deplorables pintures murals del pòrtic. Ultra les cenefes d'estil grec escenogràfic, veureu un gran fris de cap a cap amb figures siluetades en blanc per acusar «encara» més llur disgraciosa composició. Arquitectes!: vigileu les «genials» concepcions pictòriques.

En canvi, si entreu a l'interior del palau, crec que convindreu a lloar la decoració de la cúpula i els altres sostres, i només els sostres.

Dels stands que estatja aquest palau remarcarem com els més afinats els de les cases «Paños Ramos» i «S. A. Grober».

Anant amunt trobarem, tot seguit, el palau de la Metallúrgia. Aquí, també cal assenyalar — i d'una manera entusiasta — la cúpula. Llàstima que no sigui més visible!, perquè la seva estructura triangulada és una solució notable. En contemplar la llarga façana el nostre entusiasme s'atura en sec.

L'arquitectura — és cosa sabuda — té la seva expressivitat anímica al marge de la correcció i qualitat de la seva modenatura. Així aquest palau de la Metallúrgia, que considerat fragmentàriament no és cap extravagància, vist de conjunt és d'una tristor alarmant. I el que fa augmentar encara més aquesta trista fisonomia és el to tristíssim de les parets. Davant d'aquest desconsol, beneïm les pintures dels artistes Francesc Gal, Manuel Humbert i Josep Obiols, en les quals hi ha alguns fragments admirables i d'altres discretament descuidats.

Entreu si us plau, i també us agradarà l'intradós de la cúpula i l'estructura poligonal del sostre de les naus.

En l'interior d'aquest palau trobarem un major nombre de «stands» a remarcar, entre els quals collocarem a primer terme el de la «Fumisteria Cañameras» d'un bon gust ponderat. Segueixen després els de les cases: «Metalurgia Rosés, S. A.», «Siemens Schuckert Industria Eléctrica, S. A.», «A. E. G. Ibérica de Electricidad» i «Rivière». El «stand» de la casa «Metzger», si altra cosa no, és divertit, potser tant com les decoracions anguloses de la pellícula *El gabinet del Dr. Caligari*.

MÀRIUS GIFREDA

Un nou altar en el Claustre de la Seu

Si algun dia ocupéssim l'honorable càrrec de *cicerone* en la nostra Catedral, quan seríem davant de la nova meravella gòtica que reproduïm la nostra peroració seria aproximadament aquesta: Senyores i senyors! Fins ara heu admirat les grans concepcions

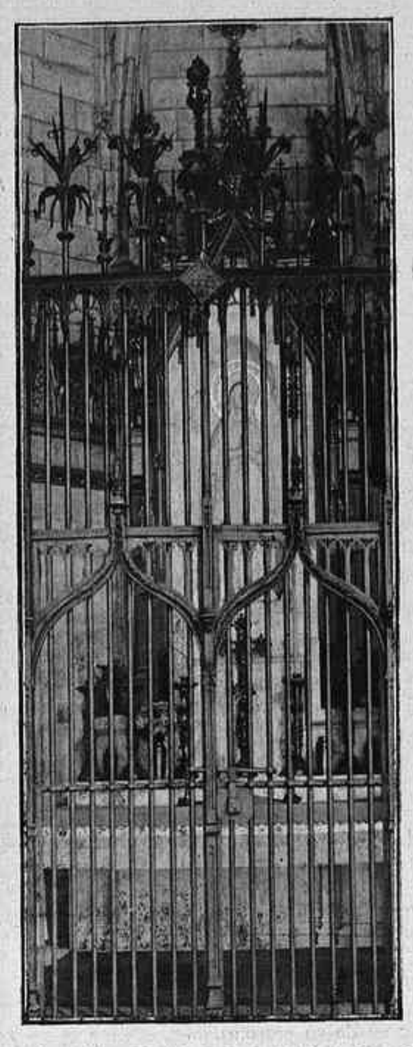

arquitectòniques del mestre Fabré, les filigranes escultòriques dels dossers en el cor, els afinats relleus renaixentistes del trascor, el sarcòfag primoròs de Santa Eulàlia, el ferro traçudament forjat de les reixes d'aquest claustre, etc., etc... però, oh! senyores i senyors, ara contemplareu un altar de la Mare de Déu de Lourdes d'estil gòtic modern, el qual — com que avui dia el fem millor — és superior a totes les altres meravelles esmentades. Passin i badin...

Coses dels "Pompiers"

Amb aqust títol, l'agut crític «Baiarola» ha comentat a *La Veu* l'article aparegut en el nostre número 26 referent a les «Conseqüències a Madrid de l'Exposició de Belles Arts de Barcelona».

Ens plau fer conèixer als nostres lectors aquestes atinades consideracions que transcrivim a continuació:

«Si recollim aquesta nota de R. M., és únicament perquè els nostres lectors sentin al mateix fàstic que nosaltres davant les maniobres infectes de l'art oficial. No tenim — ni caldria dir-ho — cap mena d'interès a defensar aquesta Exposició d'Art Modern, organitzada a Barcelona des de Madrid, pels elements que poden organitzar exposicions de Belles Arts amb recompenses: els «pompiers» de sempre.

»Sentim únicament que alguns noms volguts s'hagin deixat inscriure en el comitè d'Exposició; d'aquesta Exposició que amb comptadíssimes excepcions cal considerar com una manifestació de l'art sense suc ni bruc de tots el països.

»Nosaltres creiem que els artistes d'una determinada tendència poden acceptar amb dignitat el conviure en una exposició amb altres artistes, els punts de vista estètics i tot. Ço que considerem inadequat és que artistes amb una idea viva de l'art puguin ajuntar-se mai amb els virtuosos oficials, els quals — amb el que es veu — són capaços de qualsevol cosa per a obtenir una medalla.

»Aquestes lluites innobles dels «pompiers» per una medalleta — que si va sovint sense la companyia de diners, fa guanyar-ne immediatament — les trobem molt més baixes que les lluites comercials establertes fora d'ací amb les obres d'art vivent. Almenys aquestes lluites no són tan impúdicament portades pels mateixos artistes; són llurs intermediaris, els «marchands», aquells qui en duen els pes major i ben sovint aquells qui en perceben els millors guanys.

»Aquestes lluites per una recompensa són encara molt vives a Espanya i es pot dir que és l'única forma d'especulació que existeix ací amb les obres de pintura i escultura. Amb tots els seus defectes preferim mil vegades — en el pur terreny econòmic — les formes d'especulació establertes en el mercat parisenc, que aquesta forma dels jurats de recompensa, que la gent poc informada pot creure de bona fe més romàntica i més noble. En el fons, però, davall l'eufemisme d'un premi d'honor s'amaguen moltes coses inconfessables.

»Aquesta forma d'especulació comercial de les obres d'art conduïda pels jurats repartidors de condecoracions, és una forma que fa pensar de seguida en els «jaquets» i les levites que fan olor de càmfora i benzina. És una forma d'especulació burocràtica i mig senyora, única coneguda en els països on la paraula «mercat» és inaplicable a les coses artístiques, no pas per romanticisme, sinó més bé per misèria.»

Vda. de Josep Ribas

MOBLES I DECORACIÓ

CASA FUNDADA L'ANY 1850

Consell de Cent, 327 i 329. Telèfon 14657.-BARCELONA

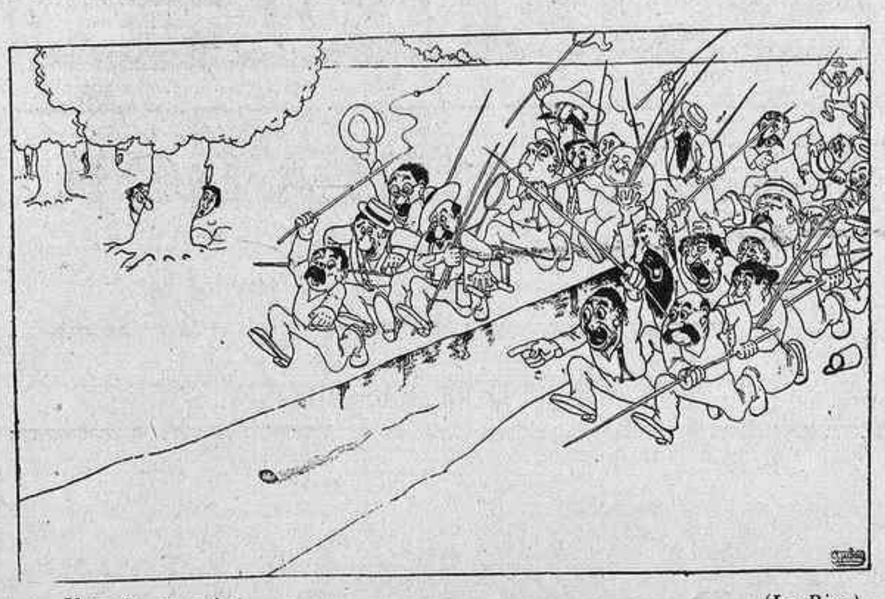

— Un peix, un peix! (*Le Rire.*)

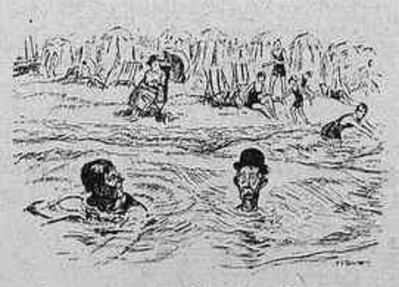

— On aneu amb això al cap?
— Coses de la dona per no perdre'm de vista mentre sóc a l'aigua.
(*London Opinion.*)

El policia de Chicago. — Alto, en nom de la llei! Aquesta no és manera d'agafar un revòlver.
(*Passing Show.*)

"LA PÈRGOLA"

EL RESTAURANT DE MODA

Situat davant la meravella d'aigües lluminoses prop del Gran Brollador

Bona cuina, bon servei i bon preu

COBERTS A 12 PESSETES

Telèfon 33924

La senyora (al marit, que s'ha equivocat de caseta). — Oh! i com et ve gran la roba després d'haver-te banyat!
(*London Opinion.*)

— I... si ara em parlés una mica de vostè?
(*Life.*)

El vigilant del manicomi. — ¿No heu pas vist un boig que s'ha escapat, que només porta camisa?
El pagès. — Sí; acaba de tombar aquest revolt. Em pensava que era un excursionista una mica exagerat.
(*Passing Show.*)

Feu fer els vostres gravats en la

UNIÓ DE FOTOGRAVADORS

CORTS, 481 : Telèfon 33421

Concurs de MIRADOR

Quines cinc persones voldríeu veure dintre el "Tubo de la Risa"

1 .....
2 .....
3 .....
4 .....
5 .....

.....
(Nom o seudònim)

Vegi's les Bases del concurs en la pàgina 3

(c) Ministerio de Cultura 2006

Exposició Internacional de Barcelona

Oberta fins a les dues de la matinada

Cada dia el públic podrà admirar, fins a les nou de la nit, les instal·lacions industrials, tant estrangeres com nacionals, en els diversos palaus de l'Exposició.

Queden posats a la venda el Catàleg i la Guia de l'Exposició, on el públic trobarà tots els detalls per a visitar-la.

La secció de l'Art Antic del Palau Nacional i Palau de l'Art Modern estaran oberts al públic cada dia, de deu a una del matí i de quatre a set de la tarda, sempre que no hi tingui lloc cap festival.

Palau Nacional

ENTRADA AL MATI . . . . . GRATIS
ENTRADA A LA TARDA . . . . . 0'50 PTES.

GRAN PARC D'ATRACCIONS

AVUI I CADA DIA, LA SENSACIONAL ATRACCIÓ

EL BALON INFERNAL

Roserar - Miramar - Poble Oriental
Font del Gat

SECCIÓ JAPONESA AL PALAU ALFONS XIII
VENDA D'ARTICLES JAPONESOS

Poble Espanyol

Cada dia, llevat dels Divendres, des de les nou de la nit, l'entrada al recinte de l'Exposició serà d'UNA pesseta. Entrada de cotxes, DUES pessetes
IMPORTANT: Queda posat a la venda l'abonament permanent d'entrada al recinte de l'Exposició al preu de 70 pessetes.
Aquests abonaments s'expenen al Registre de Taquillatge de l'Exposició, carrer de Tarragona (Hotel núm. 1).
Aviat es posarà a la venda l'abonament de 25 entrades al recinte de l'Exposició.
Les entrades al recinte de l'Exposició sofreixen un augment d'un cinc per cent per impost de «Protecció a la Infància».
Queda terminantment prohibit l'accés al recinte de l'Exposició amb paquets i cistelles

Palau d'Agricultura i Alimentació

Grans Festivals durant els dies 15, 16, 17 i 18 tarda i nit

Avui, dia 15, tarda: Gran festival infantil, Putxinellis, Pallassos, Enlairament de globus, Jocs japonesos, Cucanyes, Bandes, Música, etcètera, etc.
Avui, dia 15, nit: Gran ball popular jazz-band, Manubris, Bandes. A les dotze, Esplèndid Castell de Focs Artificials.
Dia 16, tarda: Concert.
Dia 16, nit: Concenrt.
Dia 17, tarda: Festa del sobre ...? Importants premis en metàllic. Concert.
Dia 17, nit: Gran ball popular, Bandes, Manubris, Músiques, Jazz-band.
Dia 18, tarda: Festa popular regional, Balls, Cobles, Músiques.
Dia 18, nit: Sorteig de cinc monumentals cistelles, obsequi dels expositors, combinat amb els números de les entrades. Per a fi de festa, extraordinari ball, Castell de Focs Artificials.

ESTADI

Avui, dijous, dia 15, de dos quarts de sis a vuit de la tarda:

CURSES DE MOTOCICLETES

en pista plana "DIRT-TRACK"

PREUS

Entrada general amb seient a Tribuna Lateral	Ptes.	2
Seients Nord i Sud amb entrada fila 11 i següents	»	3
Seients Nord i Sud amb entrada davantera fins a la fila 10 . . .	»	4
Tribuna principal seients superiors amb entrada	»	4
Tribuna principal seients inferiors amb entrada	»	5
Tribuna principal, llotges pis i llotges terreny amb 6 entrades . .	»	35

En aquests preus no va inclosa l'entrada al recinte de l'Exposició. L'entrada de cotxes s'efectuarà com de costum, i per la naturalesa de l'espectacle serà admesa l'entrada de MOTOS per la porta del carrer de Lleida, mitjançant el pagament d'una pesseta, la qual cosa donarà lloc a ocupar el parc superior d'estacionament junt a l'Estadi, que serà destinat exclusivament a aquests vehicles i atès per personal idoni i amb caràcter gratuit.

AVIS

L'entrada de les motocicletes al recinte de l'Exposició per assistir a la reunió de l'Estadi serà dues hores abans de començar l'espectacle. Un cop acabat i fins una hora després serà permesa la circulació dintre el recinte; passat aquest temps, quedarà terminantment prohibit el passeig d'aquests vehicles pel recinte de l'Exposició.

MATA: Moscas, Mosquitos, Polilla, Chinches, Cucarachas, Hormigas, Pulgas

AIGUA DE ROCALLAURA

La deu més rica del món

Si vosté pateix d'**Albuminúria, Litiàsis úrica (mal de pedra), Bronquitis parenquimatoses, Nefritis crònica,** es curarà radicalment amb

AIGUA DE ROCALLAURA

S'expèn
amb ampolles de litre i de mig litre
i en garrafons de vuit litres

Distribuidors generals

FORTUNY, S. A.

CARRER HOSPITAL, 32, Y SALMERÓN, 133

Anunciar
a
MIRADOR

és donar a conèixer un producte per tot Catalunya

AFISA

Laietana, 18, pral., B

Director

Carles Ossorio

Autoritzacions per a noves indústries

Noves instal·lacions canvis i trasllats

Certificats de productor nacional

Expedients de protecció de l'Estat

Representant especial a MADRID

Contribució industrial territorial, utilitats

Societat Espanyola de Carburs Metàl·lics

Correus: Apartat 190 — Mallorca, 234 — Telèfon 73013
Teleg.: "CARBUROS" — BARCELONA

CARBUR DE CALCI, Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) :: OXIGEN 99 % DE PURESA, Fàbriques a Barcelona i València :: ACETILEN DISOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid i València :: FERRO MAGNESI i FERRO-SILICI :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i pesses seda, cotó i altres teixits :: CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

Pressupostos, estudis, consultes i assaigs, gratis

SUBSCRIVIU-VOS A LA

GASETA DE LES ARTS

DIRECTOR: Màrius Gifreda
ART ANTIC: Joaquim Folch i Torres
ART MODERN: Rafael Benet

ABONAMENT

Un any: Barcelona, **17** ptes. — Península, **18** ptes.
Un trimestre: Barcelona, **6** ptes. — Península, **6'50** ptes

Redacció i Administració: VIA LAYETANA, 37 - BARCELONA

Subscriviu-vos a **MIRADOR**

SETMANARI CATALA

Pelai, 62. - BARCELONA

BUTLLETÍ DE SUBSCRIPCIÓ

En .....

que viu a .....

carrer ..... *n.º* ..... *se subscriu a* **MIRADOR**

pel preu fixat de **2'50 ptes.** *trimestre.*

..... *de* ..... *de 19*.....

Signatura

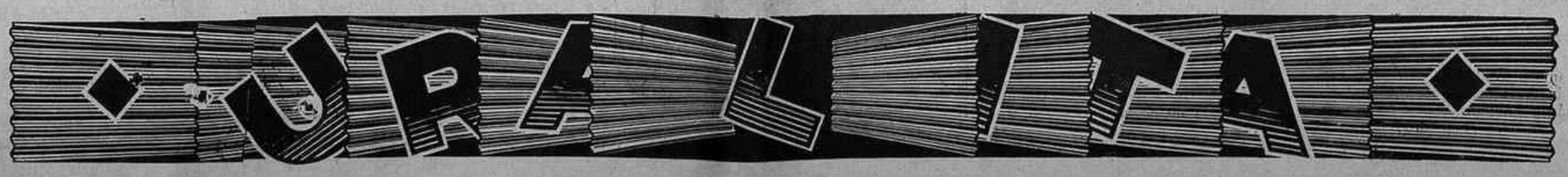

IMR LA NEOTIPIA
RBLA CATALUNYA, 110 - BARCELONA

(c) Ministerio de Cultura 2006